

Školní družina jako významný činitel prevence úrazů dětí

Bc. Naděžda Župková

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Naděžda ŽUPKOVÁ**

Osobní číslo: **H09337**

Studijní program: **N 7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Školní družina jako důležitý činitel prevence úrazů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BALKOVÁ, K. Náměty pro školní družinu: konkrétní činnosti v 10 tematických projektech. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-064-X.

DANDOVÁ, E. Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-373-7.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Pedagogické ovlivňování volného času. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

PÁVKOVÁ, J., et al. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Pavla Andrysová, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

19. ledna 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

29. dubna 2011

Ve Zlíně dne 19. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 23.2.2011

[Podpis]

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce je orientovaná na prevenci úrazů dětí ve školní družině.

Teoretická část diplomové práce pojednává o oblasti prevence úrazů a to z hlediska dětí mladšího školního věku. Také jsou zde popsány mezinárodní projekty Bezpečná komunita a Bezpečná škola, které s prevencí dětských úrazů úzce souvisí. Praktická část diplomové práce obsahuje preventivní projekt, u kterého jsme zjišťovali jeho účinnost v praxi.

Klíčová slova: školní družina, prevence, úraz, Bezpečná komunita, Bezpečná škola, projekt

ABSTRACT

The thesis is focused on preventing injuries to children in the daycare school.

The theoretical part of the thesis deals with the prevention of accidents and in terms of school age children. There are also described in international projects, Safe Communities and Safe School which are closely related to the prevention of childhood injuries. The practical part includes a preventative project for which we have investigated its effectiveness in practice.

Keywords: school club, preventiv, injury, Safe community, Safe school, project

Touto cestou bych ráda poděkovala paní Mgr. Pavle Andrásové, Ph.D. za ochotu, pomoc a cenné rady při psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala paním vychovatelkám ze Základní školy Slovan v Kroměříži za jejich ochotu a vstřícnost. Také bych ráda poděkoval panu Ing. Vopičkovi za jeho cenné rady a připomínky.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	12
1.1 PREVENCE.....	12
1.1.1 Dělení prevence.....	12
1.2 ÚRAZ.....	12
1.2.1 Vznik úrazů.....	13
2 ŠKOLNÍ DRUŽINA.....	15
2.1 CÍLE ŠKOLNÍ DRUŽINY.....	15
2.2 FUNKCE ŠKOLNÍ DRUŽINY.....	15
2.3 BEZPEČNOST VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.....	16
2.3.1 Dozor.....	16
3 PROGRAM ZDRAVÍ 21.....	19
3.1 ZÁMĚR PROGRAMU.....	19
3.2 CÍLE PROGRAMU.....	19
4 BEZPEČNÁ KOMUNITA.....	20
4.1 HISTORIE.....	20
4.2 CÍL BEZPEČNÉ KOMUNITY.....	20
4.3 KRITÉRIA BEZPEČNÉ KOMUNITY.....	21
4.4 KROMĚŘÍŽ – BEZPEČNÁ KOMUNITA.....	21
4.5 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA.....	21
5 PROGRAM „MEZINÁRODNÍ BEZPEČNÁ ŠKOLA“.....	23
5.1 KRITÉRIA.....	23
5.2 PRINCIPY.....	24
5.3 BEZPEČNÉ ŠKOLY V KROMĚŘÍŽI.....	24
5.3.1 ZŠ Zachar.....	24
5.3.2 ZŠ Slovan.....	25
6 PREVENCE ÚRAZŮ U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	27
6.1 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	27
6.1.1 Myšlení.....	28
6.1.2 Pozornost.....	28
6.2 ÚRAZY DĚTÍ Z HLEDISKA JEJICH VÝVOJE.....	28
6.3 ÚRAZY V OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	28
6.4 KOMPETENCE PROTIÚRAZOVÉ PREVENCE ŽÁKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
7 PROJEKT VÝZKUMU.....	32

7.1	DRUH VÝZKUMU	32
7.2	CÍL VÝZKUMU	32
7.3	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	32
7.4	HYPOTÉZY	33
7.5	PROMĚNNÉ	33
7.6	METODA VÝZKUMU	33
7.7	ZÁKLADNÍ SOUBOR	33
7.8	VÝZKUMNÝ VZOREK	34
7.9	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	34
7.9.1	Vyhodnocování pretestu a posttestu	34
8	PROJEKT – POZOR, NEBEZPEČÍ ÚRAZU!	37
8.1	ÚRAZ	37
8.2	NEBEZPEČNÉ SITUACE A PŘEDMĚTY	39
8.3	ÚRAZY DOMA	40
8.4	SPORT	42
8.5	JSEM VIDĚT	45
8.6	DŮLEŽITÁ TELEFONNÍ ČÍSLA	46
8.7	JAK ZAVOLAT POMOC	48
8.8	REFLEXE	51
8.9	DOPORUČENÍ PRO PRAXI	51
9	VÝZKUM	52
9.1	PRETEST A POSTTEST	52
9.2	VÝPOČET ZNAMÉNKOVÉHO TESTU PRO OBLAST A	53
9.3	VÝPOČET ZNAMÉNKOVÉHO TESTU PRO OBLAST B	55
9.4	VÝPOČET ZNAMÉNKOVÉHO TESTU PRO OBLAST C	57
9.5	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	59
	ZÁVĚR	61
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	65
	SEZNAM OBRÁZKŮ	66
	SEZNAM TABULEK	67
	SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

V České republice jsou nejčastější příčinnou úmrtí dětí úrazy. Ty jsou velkým problémem zdravotním, ekonomickým a sociálním. V roce 2001 zemřelo na následek úrazu 120 dětí do 14 let věku. Grivna a kol., (2003)

Oblast prevence dětských úrazů jsem si vybrala pro diplomovou práci z toho důvodu, že je mi tato problematika blízká, zajímám se o ni a jsem přesvědčena, že má smysl podnikat smysluplné a předem promyšlené preventivní zásahy a opatření.

V teoretické části definuji některé základní pojmy. Dále blíže specifikuji školní družinu, její cíle, funkce a samotnou bezpečnost. V další kapitole pojednávám o programu Zdraví 21 a mezinárodních projektech Bezpečná komunita a Bezpečná škola, které úzce souvisí s oblastí prevence úrazů. Zde uvádím konkrétní příklad první Bezpečné komunity v České republice a to města Kroměříž. Poslední kapitola se zabývá prevencí úrazů u dětí mladšího školního věku.

Praktická část obsahuje projekt výzkumu a preventivní projekt „Pozor, nebezpečí úrazu!“, který jsem sestavila sama na základě studia literatury, která se této problematice věnuje. Projekt je určen pro děti 1. tříd docházejících do školní družiny. V současné době mají Bezpečné školy vypracované projekty pro první a druhý stupeň základní školy. Ty si každá Bezpečná škola, podle svých možností zařadila do školního vzdělávacího programu. A však samotná výuka je časově velmi omezena. Naopak školní družina nabízí mnoho možností díky své flexibilitě. Samotný preventivní projekt je uzpůsoben dětem ve věku 6 – 7 let, jejich schopnostem a znalostem.

Cílem této diplomové práce je aplikovat preventivní projekt „Pozor, nebezpečí úrazu!“ do praxe, konkrétně ve školní družině u žáků prvních tříd a následně ověřit jeho účinnost ve třech oblastech a to ve schopnostech dětí identifikovat nebezpečné situace, ve vědomostech o první pomoci a základním povědomí o zásadách úrazové prevence.

Projekt by případně měl pomoci vychovatelkám ve školních družinách s prevencí úrazů u dětí. Může sloužit jako příklad nebo jako vzor. Záleží na každém, jak si jej přizpůsobí vzhledem k možnostem, které jim nabízí konkrétní možnosti ve školní družině.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Prevence

Průcha, Walterová, Mareš, (2009) kromě klasického dělení prevence na primární, sekundární a terciární dělí prevenci na nespecifickou, která se zaměřuje na celou populaci a na prevenci specifickou, která se zabývá jedinci, u nichž hrozí, že dojde k sociálně patologickým jevům a prevenci indikovanou, která se zaměřuje na jedince, u nichž již došlo k nežádoucím jevům.

Cílem úrazové prevence je, jak uvádí Grivna a kol. (2003) úrazům jako takovým předcházet. Pokud již však k úrazu došlo je zapotřebí jej včas a správně ošetřit.

1.1.1 Dělení prevence

Prevenci můžeme dělit podle Grivny a kol. (2003) na **primární**, která se směřuje k tomu, aby k úrazům vůbec nedocházelo. Snaží se tedy úrazům předejít. Jako příklad můžeme uvést protiskluzovou podlahu na plaveckých bazénech, cyklostezky, oplocení dětských hřišť, reflexní oblečení a aktovky pro děti apod. Dále následuje prevence **sekundární**, která se soustředí na to, aby byl úraz kvalitně a bezprostředně ošetřen. V tomto případě máme na mysli odpovídající první pomoc. Dále sekundární prevence zahrnuje také tendence případné úrazy a jeho následky snižovat a zkracovat jeho následnou léčbu. Sekundární prevence má tedy pozitivní vliv na snižování finančních nákladů na následnou léčbu. Za součást sekundární prevence můžeme považovat například dětské autosedačky, ochranné přilby, požární hlásiče apod. Úkolem **terciární** prevence je, zařazovat a integrovat jedince s trvalým defektem do společnosti.

Průcha, Walterová, Mareš (2009) uvádí dělení na primární a sekundární prevenci, přičemž primární prevence zasahuje ještě před vznikem nežádoucího jevu, kdežto sekundární prevence usiluje o to, aby tyto nežádoucí jevy byly včas odhaleny a následně byly zpracovány.

1.2 Úraz

Termín úraz žáka podle Dandové (2008) naplňuje úraz, který se stal při jakékoliv výchovné nebo vzdělávací činnosti školy a školních zařízení. Takový úraz se musí stát v průběhu

doby, kdy žák vstoupí do prostor školy a školních zařízení, až do doby, než toto zařízení opustí. Zároveň musí úraz přímo souviset s výchovnou nebo vzdělávací činností.

Jak uvádí Grivna a kol. (2003) úraz je neočekávané poškození zdraví, které způsobují vnější síly a překračují tak svoji intenzitou možnosti přizpůsobení lidského organismu.

Úraz je poranění, které je zapříčiněno vnější neočekávanou událostí. Tato událost zapříčiní poškození organismu. Mezi úrazy řadí například popáleniny, rány, zlomeniny (Vokurka, Hugo, 2008)

„Úrazy jsou globálním veřejně-zdravotnickým problémem, způsobujícím úmrtí přibližně 3 miliónů lidí ročně“ (Grivna, 1999, s. 5).

Jak uvádí Grivna a kol. (2003) Světová zdravotnická organizace považuje úrazy za největší problém zdravotnictví v období dětského věku. Úrazy jsou nejčastější příčinou smrti u dětí od 1 do 14 let. Mezi nejčastější vnější příčiny úmrtí dětí v České republice patří dopravní nehody (40 %), ostatní příčiny (27 %), tonutí (16 %), zásah elektrickým proudem, plameny (7 %), pády (5 %) a vystavení mechanickým silám (5%).

Podle Grivny a kol. (2003) v roce 2001 zemřelo na následky úrazu v České republice 120 dětí a to do věku 14 let.

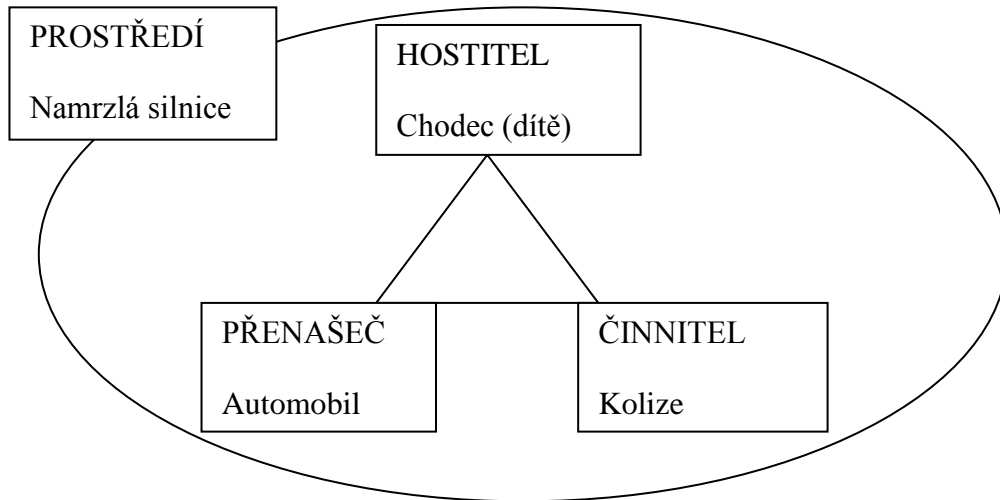
Podle Grivny a kol. (2003) mohou mít úrazy velký vliv na celkovou kvalitu života jedince. Nejen, že mu způsobují fyzickou bolest, ale mohou mít vliv i na jeho pohybové schopnosti, ať už týkající se hrubé nebo jemné motoriky a v neposlední řadě na jeho kognitivní funkce. To vše může následně výrazně ovlivnit společenský život jedince, ale i jeho rodiny. Úrazy sebou nesou i velké finanční náklady spojené s následnou léčbou, zdravotnickou péčí, rehabilitací a úpravou prostředí, ve kterém jedinec žije.

1.2.1 Vznik úrazů

Podle Grivny a kol.(2003) má na vznik úrazů vliv působení čtyř faktorů, a to:

hostitele (tj. člověk, kterému se stal úraz), **činitele** (tj. způsob jakým byla energie přenesena, např. kolize), **přenašeč** neboli vektor (tj. osoba nebo věc například kolo, schody, automobil) a posledním faktorem je **prostředí** tj. akceptace násilí, počasí nebo například místo úrazu apod.

Jako příklad uvádíme model úrazu inspirovaný Grivnou (2003).

Jak uvádí Grivna a kol. (2003) se vznikem úrazů je úzce spojen termín surveillance. Surveillance se zabývá epidemiologií úrazů. Úkolem surveillance je tedy sledovat úmrtnost, úrazy, otravy, nemocnost, invalidizaci a s nimi spojené výdaje. Díky datům, které získáme za pomoci surveillance, můžeme identifikovat rizikové faktory zapříčínující úrazy.

2 ŠKOLNÍ DRUŽINA

Jak uvádí Hofbauer (2004) školní družina vznikla v období po druhé světové válce, z potřeby zabezpečit děti zaměstnaných rodičů.

Školní družina je nedílnou součástí systému vzdělávání, který dětem mladšího školního věku zajišťuje smysluplnou náplň jejich volného času. Poskytuje dětem možnost seznámit se a vyzkoušet si širokou škálu zajímavých činností a aktivit. (Hájek, Pávková a kol., 2007)

Podle Němce (2002) navštěvují školní družinu především žáci nižších ročníků prvního stupně základní školy.

Vychovatelkám školní družina umožňuje vybírat a plánovat jednotlivé činnosti dle aktuální nálady, situace, potřeb a zájmů jednotlivých dětí, neboť školní družina nemá přesně stanovené plány témat a programů. (Hájek, Pávková a kol., 2007)

Školní družina bývá zpravidla rozdělena do několika oddělení, přičemž v každém oddělení smí být přihlášeno až třicet žáků. Avšak počet dětí v oddělení se v průběhu dne mění. Děti odchází do zájmových kroužků, ať už jsou to zájmové kroužky v rámci školní družiny nebo mimo ni. Také odchody domů jednotlivých dětí jsou různé. To vše musí být zohledněno při samotném sestavování jednotlivých oddělení. (Hájek, Pávková a kol., 2007)

2.1 Cíle školní družiny

Podle Hájka, Pávkové a kol. (2007) je cílem školní družiny:

- Rozvíjet u dítěte jeho poznání a učení.
- Vytvořit dítěti prostor pro osvojování společenských hodnot.
- Pěstovat u dítěte jeho samostatnost.
- Podporovat jeho schopnosti.
- vést dítě ke smysluplnému trávení volného času.
- Poskytovat dítěti pestrou škálu zájmových činností.

2.2 Funkce školní družiny

Podle Hájka, Pávkové a kol. (2007) můžeme den každého dítěte rozdělit na tři stejně dlouhé časové úseky, a to na období pracovní tj. čas, který dítě tráví ve škole, ale také doma při přípravě na vyučování, např. plnění domácích úkolů. Dále na dobu mimopracovní. Zde můžeme zahrnout tyto činnosti: spánek, stravování a hygiena. Poslední časový úsek tvoří

doba tzv. volného času. To je čas, který dítě věnuje těm činnostem, které si svobodně zvolí. Období, které dítě tráví ve školní družině je na hranici doby mimopracovní a doby volného času.

Jak uvádí Hájek, Pávková a kol. (2007) rodiče přikládají mimoškolnímu vzdělávání stále větší důraz a to v souvislosti s prevencí sociálně patologických jevů.

Podle Němce a kol. (2002) plní školní družina několik důležitých funkcí, a to funkci:

- výchovnou,
- zdravotní,
- Sociální.

Úkolem školní družiny je poskytnout dětem prostor a možnosti k vytváření návyků ke smysluplnému trávení volného času a získání základní orientace v zájmových činnostech. (Hájek, Pávková a kol., 2007)

Podle Hájka, Pávkové a kol. (2007) plní školní družina funkci výchovnou, vzdělávací a rekreační. Tyto funkce školní družina realizuje prostřednictvím činností odpočinkových, rekreačních a zájmových činností. Činnosti odpočinkové slouží k odstranění únavy, naopak činnosti rekreační mají za úkol regenerovat síly dítěte.

Mezi činnosti zájmové jak uvádí Pávková a kol. (2002) řadíme činnosti společensko-vědní, pracovní-technické, činnosti přírodovědné, esteticko-výchovné a činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření.

Nedílnou součástí činností v družině je i příprava na vyučování. Ta však probíhá individuálně na základě přání rodičů a požadavků učitelů. Příprava na vyučování se též odvíjí i od doby, kterou dítě stráví ve školní družině. Respektive, kdy dítě ze školní družiny odchází. (Hájek, Pávková a kol., 2007)

2.3 Bezpečnost ve školní družině

2.3.1 Dozor

Pojem dozor můžeme definovat jako trvalou přítomnost fyzické osoby provádějící dozor. V případě vychovatelky dozor představuje její trvalou přítomnost u všech dětí, které má ve svém zorném poli. (Hájek, Pávková a kol., 2007)

Po dobu, kdy dítě pobývá ve školní družině, za něj a jeho bezpečnost nese plnou odpovědnost vychovatelka starší 18 let. Při běžných činnostech, které nevyžadují přítomnost další osoby, může vychovatelka odpovídat za 25 dětí. V případě, že je tento limit z nějakého důvodu překročen může vedení organizace pověřit dozorem další plnoletou osobu. Jinak je tomu v případě plavání. U přítomnosti jednoho vychovatele smí být ve vodě pouze deset dětí.

Zásady bezpečnosti v místnosti

Hájek, Pávková a kol.,(2007) uvádějí tyto zásady bezpečnosti v místnosti:

- Je nutné dodržovat vnitřní řád organizace a řád školní družiny. Ty by měly být celoročně umístěny na viditelném a veřejnosti přístupném místě. Je zároveň nezbytné s tímto řádem seznámit i děti.
- Další zásada zakazuje používat jakékoliv elektronické zařízení, které nejsou součástí vybavení školního zařízení a neprošly atestem odborného technika.
- Nemanipulovat a nevyklánět se z oken.
- „Neběhat, neskákat, neklouzat se mimo program, nesjíždět po zábradlí, nestoupat na židle, stoly a jiný nábytek“.(Hájek, Pávková a kol., 2007, s. 131)
- Obezřetnost se doporučuje u nábytku s ostrými hranami a nezajištěnými nebo uvolněnými podlahovými krytinami.
- Pomůcky, které se používají, by měly být bezpečné. Např. u mladších dětí používat nůžky se zaoblenými hroty.
- Během činností udržovat pořádek, kázeň a klid.

Zásady bezpečnosti v tělocvičně

Hájek, Pávková a kol., 2007 uvádějí tyto zásady bezpečnosti v tělocvičně:

- Respektovat ustanovení pro konkrétní tělocvičnu.
- Vychovatelka zkontroluje náradí před jeho použitím.
- Při cvičení na jakémkoliv náradí musí vychovatelka poskytovat záchranu.
- Při jakémkoliv cvičení je třeba dbát na dostatečné rozestupy mezi jednotlivými dětmi.
- Vychovatelka dohlíží na to, aby měly děti odpovídající oblečení a obuv.
- Při cvičení a hrách vychovatelka dohlíží na to, aby všechny děti odložily náramky, prstýnky a náušnice, o které by se mohly poranit.

- Při míčových hrách je nutné, aby byla všechna okna a světla chráněna před rozbitím.

Bezpečnost při akcích ve městě

Hájek, Pávková a kol., (2007) uvádějí tyto zásady bezpečnosti při akcích ve městě:

- Dodržovat vyhlášku o silničním provozu a seznámit s jejími pravidly i děti.
- Seznámit všechny účastníky s trasou.
- Domluvit si místo, kde se skupina sejde v případě, že by se někdo ztratil.
- Před každou hrou přesně vymežit prostor pro hru a zkontrolovat, zda se zde neskrývá pro děti nějaké nebezpečí např. injekční jehly, střepy, ostré předměty, prudké srážky apod.
- Vychovatelka při jízdě např. autobusem vystupuje a nastupuje jako poslední. V podobném případě se doporučuje dohled dvou vychovatelek.
- Při přecházení vozovky využívat přechody pro chodce. Děti přecházejí na pokyn vychovatelky, ta v případě potřeby zajišťuje zastavení dopravy uprostřed vozovky. Vychovatelka z vozovky odchází jako poslední.
- V případě, že chceme dát dětem prostor, aby si udělaly samostatnou prohlídku, je nutné určit skupinky po třech až pěti dětech, které budou chodit stále spolu.

Bezpečnost při koupání

Hájek, Pávková a kol., 2007 uvádějí tyto zásady bezpečnosti při koupání:

- Koupání je možno provádět pouze na místech k tomu určených.
- Vychovatelka nejprve zkontroluje, zda je místo ke koupání bezpečné. Dětem přesně vytyčí prostor, kde se mohou pohybovat.
- Před koupáním vychovatelka děti spočítá.
- Vychovatelka musí neustále vidět na všechny děti.
- Jedna vychovatelka smí zodpovídat maximálně za deset žáků.
- Po koupání vychovatelka opět spočítá všechny děti.

„Základní otázky bezpečnosti řeší Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních, č.j. MŠMT ČR 29 159/2001-26 (Věstník MŠMT ČR LVII 2001) a vyhláška MŠMT ČR č. 64/2005 Sb. o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů“. (Hájek, Pávková a kol., 2007, s. 133)

3 PROGRAM ZDRAVÍ 21

Jak uvádí Grivna a kol. (2003) jedním z hlavních cílů Světové zdravotnické organizace je právě prevence úrazů. Tento cíl je realizován prostřednictvím mezinárodního programu s názvem Zdraví 21. Program je v České republice schválen vládním usnesením č. 1046/2002, jehož cílem je snížit úrazovost a invalidizaci dětí způsobenou úrazy nebo násilím o 50% a to do roku 2020.

„Program představuje osnovu pro společnou práci v oblasti zdravotní péče. Není však hotovým návodem. Je to obecný model, který umožňuje jednotlivým státům naplnit jeho strukturu vlastní problematikou“(Fišer In Zdraví 21, 2001, s. 4).

3.1 Záměr programu

Hlavním a stěžejním záměrem programu Zdraví 21 je poskytnout všem možnost dosáhnout maximální potenciálu zdraví.(Zdraví 21, 2001)

3.2 Cíle programu

Program Zdraví 21 má dva cíle, a to chránit a rozvíjet zdraví všech lidí po celou dobu jejich života, cíleně snižovat výskyt nemocí a úrazů a eliminovat negativa, která sebou přinášejí. Tyto obecné cíle v sobě zahrnují 21 konkrétnějších cílů. Jeden z těchto cílů (Cíl. 4: Zdraví mladých) uvádí konkrétní návrhy jak postupovat. Jedním z těchto návrhů je, aby ve všech zařízeních, ve kterých tráví děti svůj čas, byly zavedeny programy prevence úrazů a nehod.(Zdraví 21, 2001)

4 BEZPEČNÁ KOMUNITA

„Komunita je geografická oblast, skupina lidí se stejnými zájmy, profesním zaměřením, nebo také jednotlivci, kteří poskytují ve specifické oblasti služby“ (Nencka a kol., 2003, s. 127).

Jak uvádí Geist (1992) pod pojmem komunita si můžeme představit společnost žijící na určitém ohraničeném území, za účelem utváření a uspokojování hospodářského, kulturního a sociálního života.

Jak uvádí Nencka a kol. (2003) titul Bezpečné komunity uděluje Světová zdravotnická organizace a to na základě programu prevence úrazů, který přijala. Získání titulu není snadnou a krátkodobou záležitostí. K získání titulu je zapotřebí snížení výskytu úrazů a spolupráce s ostatními sítěmi Bezpečných komunit. Světová zdravotnická organizace již nominovala sedmdesát projektů Bezpečných komunit. První titulovanou Bezpečnou komunitou se stalo město Falkoping ve Švédsku v roce 1991. Dodnes těchto titulů po celém světě bylo uděleno 79.

4.1 Historie

Podle Nencka a kol. (2003) str. 126 Myšlenka projektu Bezpečná komunita vznikla na První světové konferenci zabývající se prevencí úrazů ve Stockholmu v roce 1989. Výsledkem tohoto setkání byl dokument s názvem Manifest bezpečné komunity. V šedesátých letech byly uskutečněny jedny z prvních výzkumných programů na univerzitě v Lundu. Zde se sešlo mnoho odborníků různého zaměření např. lékaři, sociologové, architekti aj. Na základě jejich studií začali pracovat na programech zaměřených na komunitní prevenci v oblasti úrazů, nehodovosti. Tyto zkušební komunitní programy měly velmi pozitivní výsledky, jejich působením došlo k výraznému snížení úrazovosti a to až o 30% až 45%. Na základě těchto skvělých výsledků, se prevence úrazů stala jednou ze složek programu Světové zdravotnické organizace zdraví pro všechny.

4.2 Cíl bezpečné komunity

Program Bezpečná komunita byl vytvořen za účelem eliminace výskytu úrazů jejich závažnosti u osob všech věkových kategorií. (Bezpečná komunita, 2009)

4.3 Kritéria Bezpečné komunity

Bezpečná komunita:

- 1) Její způsob práce by měl být založen na vzájemném partnerství a spolupráci týmu. Tento **tým** nese odpovědnost za prevenci úrazů v komunitě, a proto by měl být složen z **odborníků** různého zaměření (lékaři, pedagogové, policie apod.).
- 2) Bezpečná komunita by měla mít vytvořený program, který bude směřovat do dlouhodobé budoucnosti. Zároveň by tento **program** měl pokrývat všechny věkové kategorie občanů bezpečné komunity, prostředí a situace.
- 3) Bezpečná komunita má vytvořený program, který se zabývá a **vyhledáváním rizikových skupin a prostředí**.
- 4) Bezpečná komunita dlouhodobě **sleduje úrazy**, jejich příčiny a frekvenci.
- 5) Úkolem Bezpečné komunity je také **hodnotit efektivnost** preventivních programů.
- 6) Bezpečná komunita komunikuje s mezinárodní sítí Bezpečných komunit a pravidelně se účastní jejich aktivit.

(Nencka a kol., 2003)

4.4 Kroměříž – Bezpečná komunita

Město Kroměříž se v roce 2001 stala první Bezpečnou komunitou nejen v České republice, ale i v střední a východní Evropě. Město Kroměříž sestavilo akční plán, jehož cílem je snížit do roku 2015 úrazovost až o 30%. Tento akční plán se zaměřuje na několik oblastí, jednak to jsou děti a mládež, dále senioři, úrazy při práci, dopravě, sportu, rekreaci a propagace prevence úrazů. (Kroměříž: první Bezpečná komunita v České republice, 2004)

4.5 Organizační struktura

Organizační strukturu Bezpečné komunity tvoří pět subjektů. Jsou to státní správa a politici, kde mimo jiné patří poslanci, starosta, zdravotní rada, školní rada, okresní hygienik, přednostové odborů, požární sbor, politické strany a ředitel policie. Další nedílnou součástí je oblast zdravotnictví, kde spadají nemocnice, praktičtí lékaři, hygienik a zdravotní sestry. Další významnou část organizační struktury tvoří nevládní organizace jako je například Sokol, Skaut, sportovní kluby, kluby seniorů, Zdravá města, domy dětí a mládeže a Červený kříž. Předposlední oblast tvoří sdělovací prostředky, jako jsou například noviny, televize, rozhlas, reklamní agentury a internet. Poslední část organizační struktury Bezpečné

komunity tvoří ostatní subjekty, jako jsou například mateřské školy, základní školy, střední školy, vysoké školy, závody, firmy a pojišťovny. (Grivna, 1999)

Logo Bezpečné komunity Kroměříž

Zdroj: <http://www.mesto-kromeriz.cz/stranka.asp?kod=50&modul=projekty&map=1>

5 PROGRAM „MEZINÁRODNÍ BEZPEČNÁ ŠKOLA“

V roce 2001 se v České republice stal Program „Mezinárodní bezpečná škola“ součástí projektu Světové zdravotnické organizace „Bezpečná komunita“ (Bezpečná komunita, 2009).

Jak uvádí Krejčí a kol. (2003) dosud se podařilo pouze jedné škole dosáhnout uznání „Mezinárodní bezpečná škola“ a to škole Kallby Gards Helhetsskolla ve Švédsku v roce 2003. To, že se to doposud povedlo pouze jedné škole, je částečně způsobeno tím, že jde poměrně o nový program. Je důležité, aby si zejména vedení škol uvědomilo, že dosažením uznání „Mezinárodní bezpečná škola“ jejich práce nekončí. Je velmi důležité, aby jak Bezpečná škola, tak Bezpečná komunita pokračovala ve své činnosti co nejdéle.

5.1 Kritéria

Podle Krejčího a kol. (2003) program „Mezinárodní bezpečná škola“ vychází z ověřených zkušeností, zásad a pravidel Bezpečných komunit. Bezpečná škola by se měla vyznačovat těmito znaky:

- 1) Bezpečná škola má svůj **realizační tým**, který tvoří jak pedagogové, techničtí pracovníci, tak žáci a jejich rodiče. Jednání celého realizačního týmu je založeno na partnerství a vzájemné kooperaci.
„Realizační tým je zodpovědný za přípravu, realizaci i hodnocení programu Bezpečná škola“ (Krejčí a kol., 2003, s. 130).
- 2) Úkolem realizačního týmu je zpracovat **strategii školy** a to za součinnosti vedení školy, školní rady a výboru Bezpečné komunity.
- 3) **Školní program** Bezpečná škola není krátkodobou záležitostí, ba naopak, jde o dlouholetou účast na tvorbě tohoto programu, který se aktivně zaměřuje na primární zajištění bezpečnosti pro všechny žáky.
- 4) Bezpečná škola vyhledává prostředí a skupiny, jež považuje za rizikové.
- 5) Úkolem Bezpečné školy je také **zaznamenat veškeré úrazy**, jejich příčiny, četnost, a to, jak těch, co byly způsobeny bezděčně, tak těch, které byly vykonány za úmyslem sebepoškození nebo vyvinutí násilí.
- 6) Školní program musí být **vyhodnocován** v celém svém průběhu, a to od jeho počátku (tvorby), průběhu, až po jeho výsledky.

- 7) Posledním kritériem Bezpečné školy je její **spolupodílení se** v rámci sítě Bezpečných škol, a to na mezinárodní úrovni.

5.2 Principy

Jak uvádí (Bezpečná škola, 2009) Program Mezinárodní bezpečná škola usiluje o to, aby školy aktivně podporovaly a propagovaly bezpečí. Zároveň chce vytvořit síť těchto škol, které mezi sebou budou komunikovat, sdělovat si své zkušenosti a nové poznatky předávat ostatním Bezpečným školám. Toto je zároveň podmíněno ochotou školy přihlásit se do sítě ISS (International Safe Schools), tedy do sítě Mezinárodních bezpečných škol.

Jak uvádí Krejčí a kol. (2003) síť Mezinárodních bezpečných škol usilují o to, aby bylo dětem zajištěno maximální bezpečí, a to prostřednictvím vytvoření příznivého psychosociálního klimatu. Toho chtějí síť Mezinárodních bezpečných škol dosáhnout prostřednictvím prevence úrazů, psychického a fyzického násilí. Prevence se zakládá na průběžné analýze prostředí, rizikových faktorů a sběrem dat. Tyto poznatky jsou následně zpracovávány a vyhodnocovány. Na základě toho jsou následně užitá taková opatření, která vedou ke snížení úrazů, případně smrti.

5.3 Bezpečné školy v Kroměříži

Jako první získala titul Bezpečné školy Základní škola Zachar a to v roce 2005. O tři roky později ji následovala Základní škola Slovan. Kroměříž se tedy do nedávna mohla pyšnit hned dvěma Bezpečnými školami. (Číhalová, Vopička a kol. 2008)

V současné době nesou titul Bezpečná škola hned čtyři školy v Kroměříži. V květnu v roce 2010 se k síti Mezinárodních Bezpečných škol připojily další dvě školy a to Základní škola U Sýpek a Základní škola Komenského. (Pokorná, 2010)

5.3.1 ZŠ Zachar

Do svého školního vzdělávacího programu Základní škola Zachar začlenila prevenci úrazů a bezpečnost od 1. ročníků po 8. ročníky. Pro první stupeň jsou to čtyři témata, která se pravidelně opakují. Tato témata jsou rozdělena podle čtyř ročních období:

Podzimní období zahrnuje Cestu do školy, Škola a školní prostředí, Domácí prostředí a Úrazy a nebezpečí od zvířat.

Zimní období zahrnuje Nebezpečí v zimně, Zimní sporty a úrazy, Nebezpečí při oslavách a svátcích.

Jarní období zahrnuje Bezpečnou jízdu na kole a koloběžce, Hry a zábavu v přírodě, Cestování vlakem, autem a autobusem.

Letní období zahrnuje Nebezpečí u vody, Nástrahy počasí, Výlety, tábory, pobyty v přírodě. (Číhalová, Vopička a kol., 2008)

Tyto témata jsou v průběhu roku doplněna o několik akcí a miniprojektů. Příkladem může být Olympiáda bezpečné jízdy a Bezpečná třída. Škola se také v průběhu roku účastní aktivit města Kroměříž, jako jsou například Dny zdraví nebo Dny bez úrazů. (Číhalová, Vopička a kol., 2008)

Na druhém stupni se prevence úrazů a bezpečnost realizuje zejména prostřednictvím dvou předmětů, a to Výchovy ke zdraví a Výchovy k občanství. Žáci druhého stupně zejména osmých tříd vytváří výukové a prezentační materiály pro žáky nižších ročníků. Zároveň vedou děti z nižších ročníků při následném ověřování získaných znalostí v praktických situacích. (Číhalová, Vopička a kol., 2008)

Žáci si tedy v průběhu povinné školní docházky projdou jak teorií o prevenci úrazů a bezpečnosti, tak jejím předáváním mladším spolužákům a následné praktické aplikaci těchto získaných poznatků. Jinými slovy to co se naučí žáci na prvním stupni a vyzkouší si v praxi, na druhém stupni budou tyto poznatky předávat mladším spolužákům.

Jak uvádí Číhalová, Vopička a kol. (2008) do prevence úrazů a bezpečnosti se snaží zapojovat i školní družina. Příkladem mohou být exkurze u Hasičského sboru, besedy a návštěvy dopravního hřiště.

5.3.2 ZŠ Slovan

Základní škola Slovan, stejně jako Základní škola Zachar, má ve svém školním vzdělávacím programu začleněnou prevenci úrazů a bezpečnost pro první i druhý stupeň.

Na prvním stupni jsou realizovány celoroční projekty. Pro třetí ročník to je projekt „Naše třída – Bezpečná komunita“, pro čtvrtý ročník projekt „Stop úrazům“ a pro pátý ročník „Reflektor bezpečí“. (Základní škola Slovan, 2009)

Na druhém stupni se projekty prolínají do několika předmětů, zejména do Výchovy k občanství a Výchovy ke zdraví. Proto jejich realizace vyžaduje spolupráci jednotlivých

učitelů. Projekty v jednotlivých ročnících na sebe navazují. Pro každý ročník je k projektu vytvořen i pracovní sešit. Pro šestý ročník je to pracovní sešit s názvem „Červená cesta, který se zaměřuje na mapování nebezpečných situací. V šestém ročníku je také realizován celoroční projekt „Děti, sídliště a bezpečí“, který se zaměřuje na příčiny a následky úrazů. V sedmém ročníku žáci mají k dispozici pracovní sešity s názvem „Žlutá cesta“, s ním souvisí i celoroční projekt s názvem „V cizích botách“ v tomto projektu mají žáci možnost vyzkoušet si prožít jeden den jako tělesně postižený člověk. Pro osmý ročník je vytvořen pracovní sešit s názvem „Zelená cesta“ a celoroční projekt „Jdi na pomoc“. Pro poslední ročník, tedy deváté třídy je vytvořen pracovní sešit „Modrá cesta“ a projekt „Najdi svůj životní postoj“. (Základná škola Slovan, 2009)

Velký důraz se klade na spolupráci prvního a druhého stupně. Ta spočívá především v aktivním zapojení všech žáků, zejména pak žáků druhého stupně, kteří se snaží své nabyté vědomosti a schopnosti předat spolužákům z prvního stupně. (Základní škola Slovan, 2009)

Logo Mezinárodní Bezpečné školy

Zdroj: <http://www.mesto-kromeriz.cz/stranka.asp?kod=50&modul=projekty&map=1>

6 PREVENCE ÚRAZŮ U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Podle Grivny a kol. (2003) mohou být preventivní zásahy prováděny třemi způsoby a to s jedincem, celou společností nebo populací např. školou. V případě, že se jedná o preventivní zásah prováděný individuálně, poukazuje se zejména na bezpečnost prostředí, povědomí o rizikových situacích, jejich případné zvládnutí. Preventivní opatření prováděné se společností se zaměřuje zejména na bezpečnost na komunikacích (přechody pro chodce, cyklostezky), bezpečnost předmětů a materiálů, které nás obklopují v běžném životě, a v neposlední řadě zde též spadá efektivní systém rychlé zdravotní pomoci. Příkladem dlouhodobého preventivního opatření v rámci populace může být projekt Bezpečná škola.

Na prevenci dětských úrazů by se mělo podílet široké okolí dítěte, tedy celá společnost, a to počínaje rodinou, která má výrazný vliv na utváření postojů dítěte, pokračující školou a celou komunitou. (Vopička, Číhalová, 2006)

Bohužel ne vždy všichni výše uvedení, tedy rodina, škola a komunita působí na dítě se stejným záměrem. Například působení rodiny na dítě můžeme jen velmi těžko ovlivňovat. Proto je důležité věnovat maximální pozornost škole a možnostem, které v této oblasti nabízí.

Podle Vopičky, Číhalové (2006) je k realizaci úspěšné a smysluplné prevence úrazů nutná spolupráce základní školy, zejména prvního stupně. Zde by měla být výuka v oblasti prevence dětských úrazů cílevědomější.

Vopička, Číhalová (2006) doporučují preventivní zásahy přizpůsobovat konkrétním podmínkám a možnostem, které daná škola nabízí.

6.1 Charakteristika období mladšího školního věku

Jak uvádí Vágnerová (2005) vstup do první třídy je pro dítě významným sociálním mezníkem. Dítě kromě dalších rolí získává roli školáka. Dlouhodobější neúspěchy mohou ovlivnit sebepojetí dítěte.

Období, kdy dítě prochází povinnou školní docházkou, dělí Vágnerová (2005) na tři, a to na:

- raný školní věk, tedy období od 6-7 roku dítěte, až do 8-9 let,
- střední školní věk, období od 8-9 let, až do období přechodu na druhý stupeň základní školy, tedy kolem 11-12 let,

- starší školní věk, období od 11-12 let do 15 let.

6.1.1 Myšlení

Podle Vágnerové (2005) myšlení dítěte mladšího školního věku je propojeno s realitou. Dítě je schopno rozmýšlet o objektech, které zná, a to i přes to, že tyto objekty nejsou aktuálně přítomny. Ke konkrétní představě dítěti stačí minulé zkušenost s objektem. Dítě v tomto věku obecně dává přednost takovému poznání, které je možno prakticky ověřit.

6.1.2 Pozornost

Úroveň koncentrace pozornosti se u dětí v průběhu školní docházky mění. U dítěte mladšího školního věku je doba, kdy je dítě schopno se plně soustředit na jednu konkrétní věc stále krátká. Tato doba se každý rok prodlužuje asi o jednu až dvě minuty ročně. Což znamená, že dítě v 7 letech schopné plně se soustředit po dobu 7 až 10 minut, se bude v 10 letech schopno soustředit 10 až 15 minut. (Vágnerová, 2005)

6.2 Úrazy dětí z hlediska jejich vývoje

Jak uvádí Škodáček (2003), dětské úrazy úzce souvisí s jejich věkem, neboť se odvíjí od jejich tělesného a psychického vývoje.

Machová a kol. (2009) uvádí, že na vznik dětských úrazů mají vliv kromě psychického a fyzického vývojového stupně také zkušenosti dítěte, neznalost nebo podceňování nebezpečných situací vedoucích k úrazům a přeceňování vlastních sil. U starších dětí, zejména u chlapců, je to touha po adrenalinových zážitcích a tendence předvést se před vrstevníky. V neposlední řadě má na vznik dětských úrazů také velký vliv prostředí, které není mnohdy vyhovujícím příkladem. Mohou to být neudržovaná dětská hřiště, ale také samotní dospělí, kteří nevěnují dětem dostatečnou pozornost.

„Snahou rodičů i společnosti je, aby dědičné předpoklady, vlivy prostředí, včetně nevypočitatelných nebezpečných okolností, byly na únosné míře, a aby zranění a učení nedospělého působilo ve vzájemném souladu a časové shodě“ (Škodáček, 2003, s. 24).

6.3 Úrazy v období mladšího školního věku

Podle Machové (2009) se úrazy dětí a jejich četnost úzce odvíjejí od jejich věku. S věkem se také zvyšuje závažnost úrazů, to je částečně způsobeno i tím, že s vyšším věkem děti tráví více času mimo dohled dospělých.

Podle Machové a kol. (2009) mají ke vzniku úrazů větší tendence chlapci na rozdíl od dívek. To souvisí především s jejich vyšší aktivitou, temperamentem a sklonek k riskování. Dále se na vzniku úrazů u dětí podílí také špatná koncentrace pozornosti a celková fyzická neobratnost ať už týkající se hrubé nebo jemné motoriky.

Jak uvádí Machová a kol. (2009) v letech 1996 – 1997 byl uskutečněn rozsáhlý výzkum, kterého se účastnilo téměř dvěstětisíc dětí a to ve věku od šesti do patnácti let. Tento výzkum potvrdil, že se stoupajícím věkem dětí stoupá i výskyt úrazů. Zároveň se potvrdilo, že četnost úrazů je výrazně vyšší u chlapců než u dívek. Co se týče dětí mladšího školního věku, za jeden rok došlo k úrazům u 13 % dětí, kdežto u dětí staršího školního věku již u 19,5 % dětí. Zajímavým zjištěním výzkumu je, že nejvyšší frekvence úrazů dětí byly spojeny s jarními a letními měsíci, oproti tomu v měsících lednu a únoru byl výskyt úrazů až dvojnásobně nižší. Výzkum také poukázal na místa, kde k dětským úrazům nejčastěji dochází. V mladším školním věku dochází k největšímu výskytu úrazů v domácím prostředí, dále je to ulice nebo silnice, ve škole a na hřišti. Mezi nejfrekventovanější činnosti, při kterých docházelo k úrazům, byly sport a hra bez dozoru, školní tělesná výchova, cyklistika a násilný konflikt.

Podle Machové a kol. (2009) jsou v období mladšího školního věku děti ohroženy zejména úrazy, které vznikají při cestě do školy a ze školy a při hře u silnice. Zmiňuje se také o vysokém nebezpečí utonutí. Preventivní opatření by mělo být zaměřeno především na dopravní výchovu, používání reflexních prvků (oblečení, aktovka, vybavení kola apod.), používání ochranných pomůcek při vykonávání sportovních aktivit, dozor při koupání a v neposlední řadě by měla zahrnovat i celkové povědomí o pravidlech bezpečného chování v souvislosti s odpovědností za své zdraví.

6.4 Kompetence protiúrazové prevence žáků Základní školy

Vopička, Číhalová, (2006) uvádějí tyto kompetence protiúrazové prevence žáků základní školy:

- Žák rozumí pojetí osobní bezpečnosti a předchází proto úrazům.
- Žák má základní povědomí o způsobu vzniku úrazů, a zároveň si je vědom toho, co mu úraz může způsobit.
- Žák si je vědom toho, že si své zdraví musí chránit a zná pravidla bezpečného chování.

- Žák je odpovědný za své chování.
- Žák ví, jak se zachovat bezprostředně po vzniku úrazu, ale i jak se zachovat v případě, že přijde na situaci, která by potenciálně mohla být příčinou úrazu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 PROJEKT VÝZKUMU

V praktické části diplomové práce se zabýváme výzkumem vlivu preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ ve třech oblastech, a to ve schopnostech identifikovat nebezpečné situace, ve vědomostech o první pomoci a základním povědomím o zásadách prevence úrazů. Tento preventivní projekt je určen dětem docházejícím do školní družiny a zejména dětem 1. tříd. Je zaměřen na prevenci úrazů dětí. Projekt bude aplikován do praxe ve školní družině při Základní škole Slovan v Kroměříži. Tato škola mimo jiné nese titul Mezinárodní bezpečná škola. Ještě před samotnou aplikací do praxe předložíme experimentální a kontrolní skupině pretest a po ukončení projektu posttest.

7.1 Druh výzkumu

Zvolili jsme kvantitativní druh výzkumu, neboť potřebujeme zjistit, zda mezi experimentální a kontrolní skupinou existují statisticky významné rozdíly ve třech oblastech po aplikaci preventivního projektu.

7.2 Cíl výzkumu

Cílem našeho výzkumu je, zjistit, zda existují statisticky významné rozdíly mezi experimentální a kontrolní skupinou po aplikaci preventivního projektu. Statisticky významné rozdíly budeme zkoumat ve třech oblastech a to:

- schopnosti identifikovat nebezpečné situace (otázka č. 1, 2, 3, 4)
- vědomosti o první pomoci (otázka č. 5, 6, 7, 8)
- základním povědomím o zásadách prevence úrazů (otázka č. 9, 10, 11, 12)

7.3 Výzkumný problém

Jaký vliv má preventivní projekt „Pozor, nebezpečí úrazu!“ na schopnost žáků identifikovat nebezpečné situace, na vědomosti žáků o první pomoci a jejich základní povědomí o zásadách prevence úrazů.

7.4 Hypotézy

H1: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili je statisticky významný rozdíl v jejich schopnostech identifikovat nebezpečné situace.

H2: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl ve vědomostech o první pomoci.

H3: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl v základním povědomí o zásadách prevence úrazů.

7.5 Proměnné

Preventivní projekt – nezávisle proměnná.

Preventivní projekt seznamuje děti s nebezpečnými situacemi a předměty, které mohou ohrozit jejich zdraví a život. Dále jim zprostředkovává základní povědomí o první pomoci a zásadách prevence úrazů.

Schopnosti identifikovat nebezpečné situace – závisle proměnná.

Vědomosti o první pomoci – závisle proměnná.

Základní povědomí o zásadách prevence úrazů – závisle proměnná.

7.6 Metoda výzkumu

Zvolili jsme experimentální metodu paralelních skupin. Tato metoda nám umožní zjistit, k jakému posunu došlo po aplikaci preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ mezi experimentální a kontrolní skupinou. Tato technika nám umožňuje srovnání, díky kterému můžeme dosáhnout věrohodnějších výsledků.

7.7 Základní soubor

Základní soubor tvoří všichni žáci 1. tříd docházejících do školní družiny při Základní škole Slovan v Kroměříži.

7.8 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl zvolen záměrným výběrem. Tvoří jej žáci 1. třídy docházejících do školní družiny při Základní škole Slovan v Kroměříži o celkovém počtu 56 žáků. Z toho experimentální skupinu tvoří 28 žáků stejně jako kontrolní skupinu.

7.9 Způsob zpracování dat

Nejprve předložíme experimentální kontrolní skupině pretest. Pomocí pretestu budeme zjišťovat aktuální úroveň jednotlivých žáků ve třech předem vymezených oblastech, a to schopnostech identifikovat nebezpečné situace, vědomostech o první pomoci a základním povědomím o zásadách prevence úrazů. Vzhledem k věku žáků budeme testy vyplňovat s jednotlivými žáky individuálně. Po té aplikujeme preventivní projekt do praxe. Po jeho aplikaci předložíme experimentální i kontrolní skupině posttest (pretest je zároveň posttestem viz (Příloha PI). Získaná data z jednotlivých testů vyhodnotíme podle předem daných kritérií. Tato data převedeme do tabulek v programu Microsoft Office Excel 2007 (Příloha PII). Zjistíme rozložení dat. V případě normálního rozložení dat použijeme Studentův t-test, v opačném případě použijeme neparametrický Znaménkový test.

7.9.1 Vyhodnocování pretestu a posttestu

Část A – schopnosti identifikovat nebezpečné situace.

Otázka číslo 1. Správné odpovědi jsou a, c, d, f. Za každou správnou odpověď žák získává 1 bod. Pokud žák zvolil některou z nesprávných odpovědí, 1 bod se mu odečítá (ze získaných bodů za tuto otázku). Pokud žák zvolil všechny odpovědi, získává 0 bodů. Maximální počet získaných bodů za tuto otázku jsou 4 body.

Otázka číslo 2. Správné odpovědi jsou b a d. Za každou správnou odpověď žák získává 1 bod. Pokud žák zvolil některou z nesprávných odpovědí, 1 bod se mu odečítá (ze získaných bodů za tuto otázku). Pokud žák zvolil všechny odpovědi, získává 0 bodů. Maximální počet získaných bodů za tuto otázku jsou 2 body.

Otázka číslo 3. Správné řešení je: a) sražení autem – přecházení silnice, b) pád – šplhání po stromě, c) poranění rukou, kolen, hlavy – bruslení na kolečkových bruslích, d) opaření – vaření čaje. Za každou správnou dvojici žák získává 1 bod. Za nesprávně vytvořenou dvo-

jici nebo za nevytvoření dvojice žák žádný bod nezískává ani o žádný bod nepřichází. Maximální počet získaných bodů za tuto otázku jsou 4 body.

Otázka číslo 4. Správné řešení je a, c. Za každou správnou odpověď žák získává 1 bod. Pokud žák zvolil některou z nesprávných odpovědí, 1 bod se mu odečítá (ze získaných bodů za tuto otázku). Maximální počet získaných bodů za tuto otázku jsou 2 body.

Maximální počet získaný za tuto část testu je 12 bodů.

Část B – vědomosti o první pomoci.

Otázka číslo 5. Správné odpovědi jsou: a) požár – 150, b) policejní pouta – 158, c) Lékař (kříž) – 155. Za každou správnou dvojici žák získá 1 bod. Za nesprávně vytvořenou dvojici nebo za nevytvoření dvojice žák žádný bod nezískává ani o žádný nepřichází. Maximální počet získaných bodů za tuto otázku jsou 3 body.

Otázka číslo 6. Správná odpověď je b. Za správnou odpověď žák získává 1 bod. Za nesprávnou odpověď žák získává 0 bodů. Pokud žák zvolí všechny možnosti, získává 0 bodů. Maximální počet získaných bodů za tuto otázku je 1 bod.

Otázka číslo 7. Správná odpověď je a. Za správnou odpověď žák získává 1 bod. Za nesprávnou odpověď žák získává 0 bodů. Pokud žák zvolí všechny možnosti, získává 0 bodů. Maximální počet získaných bodů je 1 bod.

Otázka číslo 8. Správná odpověď je b. Za správnou odpověď žák získává 1 bod. Za nesprávnou odpověď žák získává 0 bodů. Pokud žák zvolí všechny možnosti, získává 0 bodů. Maximální počet získaných bodů je 1 bod.

Maximální počet získaných bodů za tuto část testu je 6 bodů.

Část C – povědomí o zásadách prevence úrazů.

Otázka číslo 9. Správné odpovědi jsou a, b a d. Za každou správnou odpověď žák získává 1 bod. Za nesprávnou odpověď se žákovi jeden bod odečítá (ze získaných bodů za tuto otázku). Maximální počet získaných bodů jsou 3 body.

Otázka číslo 10. Správné odpovědi jsou a, c, e. Za každou správnou odpověď žák získá 1 bod. Za nesprávnou odpověď se mu jeden bod odečítá (ze získaných bodů za tuto otázku). Pokud žák zvolil všechny odpovědi, získává 0 bodů. Maximální počet bodů získaných za tuto otázku jsou 3 body.

Otázka číslo 11. Správná odpověď je b. Za správnou odpověď žák získává 1 bod. Pokud žák zvolí více odpovědí, získává 0 bodů. Maximální počet získaných bodů za tuto otázku je 1 bod.

Otázka číslo 12. Správné odpovědi jsou b, d. Za každou správnou odpověď žák získává 1 bod. Za nesprávnou odpověď se žákovi 1 bod odečítá (ze získaných za tuto otázku). Pokud žák zvolil všechny odpovědi, získává 0 bodů. Maximální počet získaných bodů za tuto otázku jsou 2 body.

Maximální počet získaných bodů za tuto část testu je 9 bodů.

8 PROJEKT – POZOR, NEBEZPEČÍ ÚRAZU!

Cílová skupina:

- žáci 1. tříd docházející do školní družiny

Cíle projektu:

- Uvědomit si jaké nebezpečné situace nás mohou potkat v běžném životě.
- Utvořit si pozitivní vztah k preventivním opatřením a přijmout je za sobě vlastní.
- Osvojit si základní zásady při poskytování pomoci bezprostředně po úrazu.
- Získání nových vědomostí z oblasti prevence úrazů.
- Osvojit si nové vědomosti a schopnosti z oblasti prevence úrazů a následně je aplikovat v praxi.

Časová dotace projektu: 7 dní

8.1 Úraz

Cíle:

- Obeznamit děti s projektem Pozor nebezpečí úrazu!, s jeho částmi a průběhem.
- Objasnit pojem úraz a jeho možné příčiny.
- Dát dětem prostor k vyjádření vlastních pocitů, zkušeností a zážitků s úrazy.

Pomůcky: lepicí papírky výrazných barev (na každý černým fixem napíšeme velký vykřičník), papír formátu A3 nebo A2.

Organizace: v kruhu na koberci ve školní družině, v prostorách školy.

Úvod

Na úvod obeznámíme děti s projektem - Pozor hrozí úraz!

Poté budeme dětem klást otázky:

Pozor! Zde musíme klást otázky citlivě. Některé děti mohou mít za sebou velmi nepříjemné zážitky související s úrazem, nehodou apod. Proto nikoho nenutíme vyjadřovat se ke svým zkušenostem.

- Víte co je to úraz?
- Stal se vám někdy nějaký úraz? Jaký?
- Víte, proč se vám ten úraz stal? Nedávali jste pozor? Proč k němu došlo?

- Jaké úrazy se nám mohou tedy stát? (pád, popálení, opaření, pořezání apod., tyto pojmy dětem objasníme).
- Kde si můžeme způsobit úraz? (na hřišti, doma, ve škole apod.).
- Jakým způsobem si můžeme způsobit úraz ve škole a školní družině? (pád na schodech, uhodit se o stůl, židli, pořezat se o střepy ve školní jídelně apod.).

Úraz ve školní družině

Dětem rozdáme barevné papírky, na kterých bude napsaný velký vykřičník. Každé dítě papírek nalepí na místo, předmět nebo nábytek, o kterém si myslí, že bychom si o něj mohli způsobit úraz. Každé dítě si svůj papírek podepíše.

Když děti rozmístí všechny papírky s vykřičníky, společně si projdeme celou třídu školní družiny. Zastavíme se u každého papírku s vykřičníkem. Přečteme jméno, které je na papírku. Dítě, které zde papírek nalepilo např. na zrcadlo, ostatním zdůvodní, proč si myslí, že právě zrcadlo by nám mohlo způsobit nějaký úraz (při rozbití se o něj můžeme pořezat). Další předměty, které děti mohou například označit – nůžky, stůl, špendlíky na nástěnce, pootevřené okno, rohy nábytku apod.

Naše pravidla

Společně s dětmi vytvoříme pravidla bezpečného chování ve školní družině.

- Co bychom v družince nebo ve škole neměli dělat, aby se nám nepříhodil úraz?

(Běhat po chodbách školy. Skákat ze schodů. Jezdit po zábradlí na schodech. Ložit po nábytku - stůl, skříňky apod.).

Pravidla mohou vypadat následovně:

Po chodbách neběháme, ale chodíme krokem.

Po schodech chodíme pomalu a opatrně, abychom nespadli.

Zábradlí na schodech je určeno k tomu, abychom se jej drželi a ne po něm jezdili.

Aktovky si skládáme ke stěně za sebou tak, aby přes ně někdo nezakopl.

Když stojíme v řadě v jídelně, nestrkáme do sebe.

Nelozíme po nábytku ani pod ním.

Vytvořená pravidla napíšeme na větší formát papíru např. A3 a umístíme jej na viditelné místo např. dveře do družinky, nástěnku apod.

Na závěr tato pravidla podepíší všechny děti.

8.2 Nebezpečné situace a předměty

Cíle:

- Seznámit děti s nebezpečnými situacemi a předměty se kterými se mohou v běžném životě setkat.
- Naučit děti nebezpečné situace a předměty identifikovat.
- Společně s dětmi vyhledat místa, která mohou být nebezpečná, místa, kde musíme zvýšit opatrnost.

Pomůcky: kartičky s nebezpečnými situacemi a předměty, a situacemi a předměty, u kterých nehrozí, že by nám úraz mohly způsobit (Příloha PIII).

Organizace: v kruhu na koberci ve školní družině, v okolí školy.

Kartičky

S dětmi se posadíme do kruhu na koberec. Před děti rozložíme kartičky. Obrázky jsou otočeny, tak aby děti nevěděly, co se na kartičkách skrývá. Připomeneme dětem, co jsme dělali minule (úrazy ve školní družině, pravidla).

Vysvětlíme dětem, že dnes si vyzkouší, zda rozeznají nebezpečné situace a nebezpečné předměty se kterými se běžně můžou setkat. Vybereme jedno dítě. To otočí jednu kartičku a položí ji obrázkem vzhůru, tak aby na něj všichni viděli.

- Co vidíš na obrázku? (dítě skáče do vody).
- Může si způsobit úraz? Může způsobit úraz někomu jinému?
- Jak? (málo vody, skočí na někoho apod.).

Mezi kartičkami jsou i předměty nebo situace, které pro děti žádné nebezpečí nepředstavují. Některé je naopak před úrazem mohou ochránit.

- Co vidíš na obrázku? (helma).
- Může nám helma způsobit úraz? Na co je helma? Proč ji používáme?

Děti chválíme a povzbuzujeme. Pokud bude dítě nejisté, řekneme mu, že jestli nezná odpověď nebo si není jisté, že to vůbec nevadí. Všechno se společně naučíme.

Až děti postupně otočí všechny obrázky, společně je roztřídíme na dvě hromádky. Na ty, které nejsou nebezpečné a na ty předměty a situace, které nebezpečné jsou.

Dáme dětem malý, dobrovolný úkol: Podívat se doma o jaké předměty nebo na jakých místech by si mohly způsobit úraz.

Okolí školy

Půjdeme se s dětmi projít do okolí školy. Než vyjdeme, řekneme dětem, aby si vzpomněly na kartičky s obrázky. Řekneme dětem, že se v okolí školy můžeme setkat s podobnými nebezpečími. Důležité je tato nebezpečná místa rozpoznat a zvýšit opatrnost. Upozorníme děti na to, aby si při vycházce všimaly míst a věcí, které by jim mohly způsobit úraz nebo je nějak jinak ohrozit.

Zastavíme se například u přechodu pro chodce na rušné ulici, na dětském hřišti, na nepřehledné křižovatce, u kontejnerů s odpadem apod. Řekneme si, proč by tato místa mohly být nebezpečná, jakým způsobem. Co musíme udělat pro to, abychom se nezranili.

Dáme dětem prostor, aby samy mohly přispět se svými názory, popřípadě negativní zkušeností.

8.3 Úrazy doma

Cíle:

- Podporovat spolupráci a komunikaci uvnitř skupin a mezi skupinami navzájem.
- Seznámit děti s nebezpečnými předměty a místy, se kterými se mohou běžně setkat doma.
- Objasnit dětem jak mohou předcházet domácím úrazům.

Pomůcky: obrázek domečku (Příloha PIV), tužky, pastelky, papíry A5 nebo A4 (pro každé dítě).

Organizace:

- ve skupinkách maximálně po čtyřech dětech
- v kruhu na zemi

Dům

Nejprve se děti zeptáme, zda si doma všimly nějakých předmětů, které by jim mohly při neopatrném zacházení způsobit úraz.

- Co vám může doma způsobit úraz?
- Jaký úraz?

- Stal se vám doma nějaký úraz? Jaký? A proč?

Děti nám sdělí své zkušenosti a postřehy.

Poté děti rozdělím do skupinek. Každému dítěti přidělíme nějakou barvu. Děti si přidělenou barvu musí zapamatovat. Potom děti rozdělíme podle barev do skupinek. Například na skupinku červenou, modrou, zelenou, žlutou, fialovou, oranžovou. Vyhneme se tak zmatkům při rozdělování jednotlivých dětí do družstev. Jde o dělení náhodné.

Když budou skupinky rozděleny, určíme každé skupince místo, kde bude pracovat. Ukážeme dětem obrázek domu. „Tento dům je něčím zvláštní. Víte čím?“ Ukážeme dětem obrázek domu. „Když se na něj díváme zvenku, vidíme do všech pokojů.“ Každá skupinka dostane jedem obrázek domečku a tužku nebo pastelku. Úkolem každé skupinky je zakroužkovat všechny předměty a nebezpečná místa, které by nám mohly způsobit úraz. Skupinky se na každém předmětu nebo místě, které vyhodnotí jako nebezpečné, musí domluvit. Pokud se shodnou, příslušný předmět nebo místo zakroužkují. Tímto způsobem skupinky zkontrolují celý dům.

Když jsou všechny skupinky hotovy, všichni se posadí na koberec. Postupně s dětmi „procházíme jednotlivé pokoje v domě. Skupinky postupně vybízíme k tomu, aby ostatním sdělili, co zakroužkovali a proč. Ostatním skupinkám můžeme dávat doplňující otázky např.

- Co můžeme udělat pro to, abychom se nezranili?
- Co nás může v podobném případě ochránit?
- Může to být nebezpečné i pro dospělého člověka? Např. pro vaše rodiče, prarodiče.

Pokojíček

Každé dítě dostane papír. K dispozici bude mít pastelky. Úkolem dětí je nakreslit svůj pokojíček (pokud nemají vlastní pokoj, nakreslí místnost, ve které tráví doma nejvíce času). K místům nebo předmětům v dětském pokojíčku, která mohou dětem způsobit úraz, napíše červenou pastelkou vykřičník.

Všechny děti se s výkresy posadí na koberec do kruhu. Budeme dětem klást následující otázky.

- Chtěl by nám někdo ukázat a popsat svůj pokojíček?
- Co se vám na něm líbí a co byste nejraději změnili? A proč?
- Přišli jste na něco, čím byste si mohli ve vašem pokoji způsobit úraz?

- Kdo nenašel nic, o co by se mohl poranit?
- Kdo našel alespoň tři předměty nebo místa o která by se mohl poranit?

8.4 Sport

Cíle:

- Seznámit děti s ochrannými pomůckami.
- Děti si k ochranným pomůckám vytvoří pozitivní vztah.
- Děti si osvojí význam a nepostradatelnost ochranných pomůcek pro zachování zdraví.
- Děti budou obeznámeny se správným užíváním ochranných pomůcek při vykonávání sportovních aktivit.
- Seznámit děti s jednotlivými sporty a jejich riziky, která v sobě nesou.
- Děti se podělí o své zážitky s ostatními.

Pomůcky: helma na kolo, helma na lyže, chrániče na lokty a kolena (všechny tyto ochranné pomůcky dáme například do velké papírové tašky), pastelky nebo fixy, omalovánka helmy (Příloha PV)

Organizace: v kruhu na koberci

Sport

Posadíme se s dětmi do kruhu. Připomeneme dětem, že jsme se minule bavili o úrazech, které se nám mohou stát doma.

- Vzpomenete si na nějaké úrazy, které se nám mohou stát doma?

Řekneme dětem, že si dnes budeme povídat o úrazech, které se nám mohou stát při tom, když sportujeme a co všechno můžeme udělat pro to, aby se to nestalo.

- Jaké znáte druhy sportů?
- Jaký sport děláte vy?
- Kdo z vás má doma kolo? (řekneme dětem, aby zvedly ruku).
- Jak se při jízdě na kole chráníte, abyste si nezpůsobili úraz?
- Kdo z vás má doma ke kolu i helmu? (řekneme dětem, aby se postavily).

Řekneme dětem, že při sportování, bychom měli používat ochranné pomůcky jako je třeba helma a další chrániče.

Kolečkové brusle

- Víte, na jaké ochranné pomůcky bychom neměli nikdy zapomenout, když jdeme jezdit na kolečkových bruslích? (helma, chrániče na lokty, chrániče na kolena, chrániče na zápěstí).

Podle toho jak nám děti budou jmenovat ochranné pomůcky, budeme je vytahovat z papírové tašky a pokládat do středu kruhu. Pokud děti tyto ochranné pomůcky neznají nebo znají jen některé, vyjmenujeme je za ně.

- Co nám chrání helma?
- Na co jsou chrániče na lokty, kolena zápěstí?

Řekneme dětem, že nám tyto chrániče slouží k tomu, aby nám například při pádu ochránil lokty, kolena a zápěstí (ukazujeme). Vysvětlíme dětem, že zde máme klouby, díky nimž můžeme hýbat rukama a chodit. Když se stane, že si někdo tyto klouby poraní je to hodně bolestivé a dlouho se hojí. Někdy se může stát, že se klouby nikdy úplně neuzdraví. Proto je důležité, abychom si je chránili.

Dále dětem řekneme, že helma na hlavu je velmi důležitá ochranná pomůcka. Poranění hlavy bývají velmi vážná, v tom nejhorším případě na tato zranění může člověk i zemřít. Proto nám helma nechrání jen hlavu před odřeninami a boulemi, ale chrání nám i náš život a zdraví.

- Rozumíte mi? Chcete se na něco zeptat?
- Způsobili jste si někdy úraz na kolečkových bruslích?
- Ochránily vás chrániče nebo helma, když jste upadli na kolečkových bruslích?

Kolo

- Víte, na jakou ochranu pomůcku bychom neměli zapomenout, když jdeme jezdit na kole? (helma).
- Stalo se vám někdy, že jste upadli z kola a způsobili jste si nějaký úraz?
- Měli jste na hlavě helmu?
- Připomeneme význam helmy.

Brusle a lyže

I zde pokračujeme obdobným způsobem jako v předešlých dvou případech. Zdůrazníme význam helmy.

Nyní bychom měli mít ve středu kruhu všechny důležité ochranné pomůcky, které by děti při svých sportovních aktivitách neměly zapomenout užívat. Na hlavu si nasadíme helmu např. na kolo. Řemínek pod bradou si zapneme, ale necháme ho schválně výrazně uvolněný. Zeptáme se dětí:

- Při jakém sportu bychom měly používat tuto helmu?
- Co nám helma chrání?
- Mám helmu správně nasazenou? Udělala jsem něco špatně?

Pokud na to děti nepřijdou samy, upozorníme je na řemínek pod bradou a na to, že jej máme hodně volný. Vysvětlíme dětem, že nejen nošení helmy je důležité, ale také to zda ji máme správně nasazenou a upevněnou.

Zeptáme se dětí, zda by si chtěly helmu vyzkoušet (dáme přednost dětem, které doma, helmu nemají). Helmu nasadíme dítěti na hlavu a upevníme. Přitom dětem řekneme, že helmy se vyrábějí v různých barvách a že některé jsou i s obrázky.

- Máš helmu správně upevněnou?
- Jaké ochranné pomůcky bys ještě potřeboval/a kdybys chtěl/a jít jezdit na kolečkových bruslích?

Nasadíme dítěti chrániče na lokty, kolena a zápěstí (vždy na jednu ruku, na druhou si to vyzkouší samo). Řekneme dětem, že i tyto chrániče se dělají různých barev pro kluky i holky a každý si tak může vybrat barvu, která se mu líbí.

Lehce poklepeme na tvrdé částice na chráničích a na helmě. Vybidneme i ostatní děti.

- Cítíš něco? Nebolí to? (ochranné pomůcky jej chrání).

Příležitost vyzkoušet si ochranné pomůcky dáme pokud možno všem dětem, které budou mít zájem. V žádném případě nebudeme děti do zkoušení nutit.

Moje helma

Děti dostanou omalovánku helmy. Tu si mohou vymalovat, tak aby se jim líbila. Až budou mít děti helmy vymalované, posadíme se do kruhu na koberec. Všechny omalovánky helm vybíráme. Rozložíme je před děti. Děti si vyberou helmu, která se jim nejvíce líbí. Potom budou děti o nejhezčí helmě hlasovat. Hotové helmy dáme na nástěnku.

8.5 Jsem vidět

Cíle:

- Ukázat dětem co jsou to reflexní pomůcky.
- Děti pochopí význam reflexních pomůcek.
- Děti poznají, jak reflexní pomůcky fungují.

Pomůcky: reflexní vesta, baterka, aktovky dětí a jejich bundy

Organizace: nejprve v kruhu na koberci, poté individuální

Reflexní pomůcky

Vyzveme děti, aby si vzaly své aktovky, případně i bundy (svrchní oblečení) a posadili se s nimi do kruhu na koberec.

- Víte co jsou to reflexní pomůcky?
- K čemu slouží?

Řekneme dětem, že reflexní pomůcky mohou být buď na oblečení, na kole, na aktovce nebo na kšiltovce a slouží nám k tomu, aby nás řidiči dobře viděli. A to hlavně při nepříznivém počasí nebo když je venku po ránu ještě šero. Řekneme dětem nějaký praktický příklad chodce s reflexními pomůckami a bez nich.

Řekneme dětem, aby se podívali na své aktovky a oblečení, jestli na nich najdou nějaké reflexní pomůcky. Dáme dětem chvíli čas. Poté budeme děti po kruhu vybízet k tomu, aby nám ukázaly, kde konkrétně mají na své aktovce a oblečení reflexní pomůcky.

Poté řekneme dětem, že jim ukážeme, jak vlastně takové reflexní pomůcky fungují. Použijeme k tomu jednu aktovku, bundu nebo reflexní vestu. Tyto věci umístím do tmavé místnosti např. skaldu na sportovní a jiné pomůcky pro školní družinu. V případě, že takovou možnost nemáme, pokusíme se co nejvíce zatemnit třídu místnost v družince. Bundu nebo vestu a aktovku umístíme např. na židli, aby na ně bylo dobře vidět. Děti si seřadíme do řady. Řekneme dětem, aby si představily, že je ráno, je hustá mlha a ony jdou do školy. Když přechází přes přechod blíží se k nim auto. Postupně je jednoho po druhém budeme vyzívat k tomu, aby se šlo podívat, jak reflexní pomůcky fungují. My přitom budeme na tyto pomůcky svítit baterkou. Vysvětlíme dětem, že i když je špatná viditelnost (je tma nebo mlha), díky reflexním pomůckám nás řidič bude dobře vidět, a bude mít proto dost času na to, aby zastavil.

Pozor! Pokud se děti bojí a nechtějí do tmavé místnosti nahlédnout, nenutíme je ani je nepřemlouváme. Pouze na konci, až se podívají všechny děti se jich zeptáme jestli by se přece jen nechtě podívat.

Pokud máme k dispozici nějaké přívěšky, nebo reflexní náramky rozdáme je dětem.

8.6 Důležitá telefonní čísla

Cíle:

- Objasnit dětem termín první pomoc.
- Seznámit děti se zásadami první pomoci.
- Naučit děti důležitá telefonní čísla tísňového volání.

Pomůcky: rozstříhaná telefonní čísla (Příloha PVI), obrázek invalidního vozíčku, policejních pout a rybníku (Příloha PVII), obrázky policejního auta, záchranářského vrtulníku a hasičského auta (Příloha PVIII), omalovánky policejního auta, záchranářského vrtulníku a hasičského auta (Příloha PIX).

Organizace: v kruhu na koberci

Důležitá telefonní čísla

Posadíme se s dětmi do kruhu na koberec. Nejprve se děti zeptáme:

- Co si představíte, když se řekne první pomoc?

Podle Mixe (2003) představuje první pomoc soubor opatření, která zabrání nebo zmírní následky úrazu.

Vysvětlíme dětem, že ne při každém případě je nutné volat první pomoc, např. když si kamarád odře koleno postačí jen ránu ošetřit doma. Jinak tomu je, když se například stane, že kamaráda srazí auto, řidič ujede a v okolí není nikdo s dospělých v dohledu. V takovém případě je nutné zavolat o pomoc.

Do středu kruhu rozmístíme telefonní čísla tísňového volání. Ty budou rozstříhaná na jednotlivá čísla.

- Věděli byste, jaké číslo mají záchranáři, hasiči nebo policie?

Do středu kruhu položíme obrázek záchranářského vrtulníku.

- Co je na obrázku? (záchranářský vrtulník).

Řekneme dětem, že je naučíme telefonní číslo na záchranáře. Použijeme k tomu jednoduchou pomůcku. Požádáme jednoho žáka, aby nám číslo skládal, podle toho jak jim budeme napovídat.

- Jakou nejlepší známku můžete ve škole dostat? (jedničku – dítě k obrázku přiloží jedničku, kterou vybere z nabídky čísel rozmístěných v kruhu).
- Jakou nejhorší známku můžete ve škole dostat? (pětku – dítě k jedničce přiloží pětku).

Řekneme dětem, že už nám chybí poslední číslo. To číslo připomíná invalidní vozíček. Tento vozíček používají lidé, kteří nemohou sami chodit. Je to křeslo, které má dvě velká kola. Tento vozíček nám připomíná číslo pět. Ukážeme dětem obrázek invalidního vozíčku a číslo pět, které připomíná.

Zopakujeme si číslo na záchranáře společně s pomůckou, kterou jsme děti naučili. Vybídeme děti, aby nám číslo zopakovali i s pomůckou.

(Číslo říkáme po jednotlivých číslicích – jedna, pět, pět)

Poté položíme do středu kruhu obrázek hasičského auta.

- Co je na obrázku? (hasičské auto).
- Znáte telefonní číslo na hasiče?

Opět požádáme jedno dítě, aby nám telefonní číslo na hasiče skládalo k obrázku.

- Jakou nejlepší známku můžete ve škole dostat? (jedničku).
- Jakou nejhorší známku můžete ve škole dostat? (pětku).
- Co potřebují hasiči k hašení požáru? (vodu).

Ukážeme dětem obrázek rybníčku, který svým tvarem připomíná číslo nula.

Telefonní číslo na hasiče si zopakujeme společně s pomůckou, kterou jsme děti naučili. Vybídeme děti, aby nám číslo společně s pomůckou zopakovaly.

Podobně postupujeme i u telefonního čísla na policii. Do kruhu položíme obrázek policejního auta.

- Co je na obrázku? (policejní auto).
- Víte, jaké telefonní číslo mají hasiči?

Opět vybereme jedno dítě a požádáme ho, aby nám telefonní číslo postupně skládalo k obrázku.

- Jakou nejlepší známku můžete dostat ve škole? (jedničku).
- Jakou nejhorší známku můžete dostat ve škole? (pětku).

Ukážeme dětem obrázek policejních pout.

- Jakému číslu se podobají tato telefonní čísla? (osm).

Nyní si s dětmi zopakujeme telefonní číslo na policii společně s pomůckou. Vybidneme děti, aby nám telefonní číslo zopakovaly společně s pomůckou.

- Kdo nám zopakuje telefonní číslo na záchranáře?
- Kdo nám zopakuje telefonní číslo na hasiče?
- Kdo nám zopakuje telefonní číslo na policii?

Poté telefonní čísla shrneme na jednu hromadu. Obrázky dopravních prostředků si vezme-me do ruky. Obrázky s nápovědou (invalidní vozíček, rybníček, policejní pouta) necháme ležet, tak aby na ně všechny děti viděly. Zeptáme se dětí, jestli by si to někdo chtěl vyzkoušet sám. Dáme mu vylosovat obrázek dopravního prostředku. Za pomoci jednotlivých čísel a pomůcky dítě poskládá příslušné telefonní číslo. Tento postup opakujeme i se zby-lými obrázky.

Nejprve vybíráme děti, které se k tomuto úkolu samy přihlásí. Poté vybereme i děti, které se nehlásily dobrovolně.

Telefonní čísla s příslušnými obrázky dopravních prostředků a pomůckami společně s dětmi umístíme na viditelné místo ve třídě.

Řekneme dětem, že příště se naučíme jak tato čísla použít a jak si správně zavolat pomoc.

8.7 Jak zavolat pomoc

Cíle:

- Zopakovat si a prakticky využít čísla tísňového volání.
- Seznámit děti s postupem a zásadami při volání tísňové linky.
- Děti si prakticky vyzkouší modelové situace a své reakce při volání na tísňovou linku.

Pomůcky:rozstříhaná telefonní čísla (příloha PVI), obrázek invalidního vozíčku, policej-ních pout a rybníku (příloha PVII), dětské telefony.

Organizace:v kruhu na koberci

S dětmi se posadíme do kruhu na koberec. Připomeneme dětem, že jsme se minule učili telefonní čísla, která je potřeba znát, abychom mohli v případě, že to bude někdo potřebovat, přivolali pomoc.

- Pomatujete si na koho jsme se ta telefonní čísla učili?
- Vzpomenete si někdo na ta telefonní čísla? Chcete nám je připomenout?

Dáme dětem prostor, aby nám mohly ukázat, co si zapamatovaly, případně se na něco doptat. Připomeneme dětem, co jsme si říkali o nebezpečí, které v sobě skrývá bruslení na přírodních ledových plochách. Připomeneme dětem, že na přírodní ledovou plochu například zamrzlý rybník, bychom neměli nikdy chodit sami, v případě, že na zamrzlý rybník půjdou, měly by se vždy poradit s rodiči.

Řekneme dětem, aby si představily, že jdou s kamarádem bruslit na rybník. Když v tom se najednou pod jeho kamarádem led propadne.

- Co byste udělali? (měli by sehnat nebo zavolat pomoc).

Děti pravděpodobně řeknou, že by ho šly vytáhnout. Proto je seznámíme s případy, které dopadly tak, že se ledem propadly nakonec obě děti i záchránce).

Řekneme dětem, že v podobných případech je zapotřebí co nejrychleji zavolat pomoc (někoho dospělého).

- Jak byste pomoc zavolali?

Seznámíme s dětmi s různými situacemi, které mohou nastat. Například situace, kdy u sebe máme mobilní telefon nebo telefon u sebe nemáme, ale rybník se nachází v blízkosti vesnice nebo města.

Řekneme dětem, aby si představily, že se pod kamarádem propadne led. Mají u sebe telefon.

- Jaké číslo byste vytočili? (155 nebo 158)

Názorně dětem předvedeme situaci, kdy voláme za pomocí telefonu pomoc. Použijme k tomu dětský telefon. Snažíme se udělat, co nejvíce chyb např. mluvíme příliš rychle, zmatkujeme, neoznámíme místo události a zavěsíme telefon jako první.

- Co jsem udělala špatně?

Dáme dětem prostor k tomu, aby měly dostatek času promyslet si názorný příklad, který právě viděly a mohly vyjádřit svůj názor.

- Jak bych to měla udělat jinak?

Poté dětem řekneme několik důležitých pravidel, které by v takových situacích měly dodržet, aby jejich volání bylo úspěšné. Nepožadujeme však po dětech, aby se však řídily přesným postupem. Stačí nám, když budou děti znát několik důležitých zásad.

- Kdo volá.
- Co se stalo, komu.
- Kde, upřesnit místo (nejlépe přesnou adresu).
- Nepokládat telefon jako první.

Seznámíme děti s těmito pravidly. Vysvětlíme jim, že i v takových situacích je důležité zachovat klid, i když je to někdy těžké, protože máme strach. Vysvětlíme dětem, že je velmi důležité, oznámit co nejpřesnější adresu nebo místo kde se událost stala.

- Proč je tolik důležité co nejlépe popsat místo nebo adresu kde se něco stalo?
- Co když neznáme adresu nebo jsme někde v přírodě? (popíšeme co nejpřesněji místo, kde se nacházíme a případně odpovídáme na dotazy dispečera).
- Proč nesmíme telefon položit jako první? (dispečer se nás ještě může chtít zeptat na něco důležitého nebo nám poradit co dělat než přijede pomoc).

Průběžně se děti ptáme, zda nám rozumí nebo jestli by se na něco chtěli zeptat.

- Kdo by si chtěl vyzkoušet volání první pomoci?

Vybereme jedno dítě a dáme mu jeden telefon. Druhý telefon si necháme (budeme představovat dispečera). „Představ si, že vidíte, jak nějakého člověka tady před školou srazilo auto. Řidič ujel a v dohledu není nikdo, kdo by vám pomohl nebo zavolal pomoc.

- Na jaké číslo zavoláš? (155)

Pokud si dítě nemůže vzpomenout na telefonní číslo, použijeme pomůcku. Vybidneme dítě, aby „vytočilo“ telefonní číslo. Po chvíli se ozveme (dispečer). Zeptáme se, co se stalo. Necháme dítěti dostatek času, aby nám odpovědělo. Jde o těžký úkol. Kde se událost stala? Popřípadě další otázky. Hovor ukončíme tím, že dítěti řekneme, že může položit telefon.

Zeptáme se ostatních dětí, jestli si myslí, že hovor probíhal správně nebo tam byly nějaké chyby? Zeptáme se volajícího dítěte, jaké to pro něj bylo? Co bylo těžké? Apod. I když se konkrétnímu dítěti příliš nepovedl, pochválíme ho za snahu. Poté dáme příležitost i jiným dětem si hovor prakticky vyzkoušet. Nikoho však nebudeme nutit. Nezapomínáme děti chválit a povzbuzovat. Zároveň se jich ptáme na jejich pocity.

Na závěr děti pochválíme. Ty děti, kterým se hovor příliš nepovedl, povzbudíme.

8.8 Reflexe

Preventivní projekt „Pozor, nebezpečí úrazu!“ proběhl bez komplikací. Jednotlivé činnosti děti velmi zaujaly. Děti v průběhu realizace projektu projevovaly o tuto problematiku spontánní zájem, zamýšlely se nad situacemi, které pro ně mohou být nebezpečné a vést k úrazu. Což považuji za jeho největší přínos.

8.9 Doporučení pro praxi

Pro případnou další realizaci tohoto nebo obdobného projektu doporučuji vytvořit dětem dostatečný prostor a podmínky k tomu, aby se mohly s ostatními podělit o své zkušenosti a zážitky spojenými s úrazy a to po celou dobu realizace projektu. Děti se rády o své zážitky podělí, zároveň tak navodíme téma k diskuzi a další práci s dětmi. Děti se mají možnost podělit se o své zkušenosti, případně ostatní děti poučit nebo varovat. Ostatní děti tak prostřednictvím vyprávění druhého dítěte získají konkrétní příklad.

V průběhu projektu se děti ptáme, zda nám rozumí, zda by se nechtěly na něco zeptat, nebo nám něco říct. Pokud se děti aktivně zapojují do jednotlivých činností, podporujeme je a chválíme. Pokud se některé dítě odmítá zapojit, musíme zvážit, jaké ho k tomu vedou důvody. Může jít „jen“ o nechut' pracovat, nebo může jeho pasivita souviset se špatným zážitkem, který může mít spojený s vážným úrazem. Děti v žádném případě nebudeme do jednotlivých činností nutit, neboť jeden z cílů projektu si stanovuje vytvořit u dětí pozitivní vztah k preventivním opatřením, a to tak, aby je přijaly za své vlastní.

Prevence úrazů u dětí ve školní družině by měla být pokud možno realizovaná v průběhu celého roku a ne jen pouze za pomoci projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ Prevence by měla být zařazena i do běžných aktivit, které školní družina ať už pravidelně nebo příležitostně podniká. Může jít například o návštěvy plaveckého bazénu, zimního stadionu, dopravního hřiště, pořádání jízdy zdatnosti na kole a kolečkových bruslích. Každá školní družina si prevenci úrazů zařadí do jednotlivých aktivit školní družiny, dle svých možností. Dále doporučuji exkurze a průběžnou spolupráci například u hasičského sboru, policie nebo záchranného systému.

9 VÝZKUM

Výzkum se zabýval vlivem preventivního projektu Pozor, nebezpečí úrazu!, který byl aplikován u dětí prvních tříd ve školní družině, na jejich schopnosti identifikovat nebezpečné situace, vědomosti o první pomoci a základní povědomí o zásadách úrazové prevence. Před samotnou aplikací projektu do praxe, byl předložen experimentální a kontrolní skupině pretest. Po aplikaci preventivního projektu Pozor, nebezpečí úrazu!, byl opět experimentální i kontrolní skupině předložen posttest. Poté jsme v programu Statistica 9 zjišťovali rozložení dat. Vzhledem k tomu, že bylo zjištěno, že data mají normální rozložení, pro další zpracovávání jsme použili neparametrický Znaménkový test.

9.1 Pretest a posttest

Pretest má celkem 12 položek. Těchto dvanáct položek zahrnuje tyto oblasti zkoumání:

- oblast A – schopnosti identifikovat nebezpečné situace,
- oblast B – vědomosti o první pomoci,
- oblast C – základní povědomí o zásadách první pomoci.

Všech dvanáct položek je rovnoměrně rozděleno mezi tyto tři oblasti. Rozdělení vypadá následovně:

- oblast A – položka 1, 2, 3, 4,
- oblast B – položka 5, 6, 7, 8,
- oblast C – položka 9, 10, 11, 12,

Pretest je zároveň posttestem. Způsob jeho vyhodnocování byl předem stanoven. Výsledky obou testů jsou přehledně zobrazeny v tabulce, kterou naleznete v Příloze PVII.

Maximálně možný dosažený počet bodů v jednotlivých oblastech:

- oblast A – 12 bodů,
- oblast B – 6 bodů,
- oblast C – 9 bodů.

Po předložení pretestu a posttestu jsme postupovali tak, že jsme vypočítali rozdíly mezi pretestem a posttestem v jednotlivých oblastech u experimentální skupiny a u kontrolní skupiny. S těmito získanými daty (rozdíly) jsme pak dále pracovali pomocí neparametrického Znaménkového testu v programu Statistica.

9.2 Výpočet Znaménkového testu pro oblast A

H_0 : Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, není statisticky významný rozdíl v jejich schopnostech identifikovat nebezpečné situace.

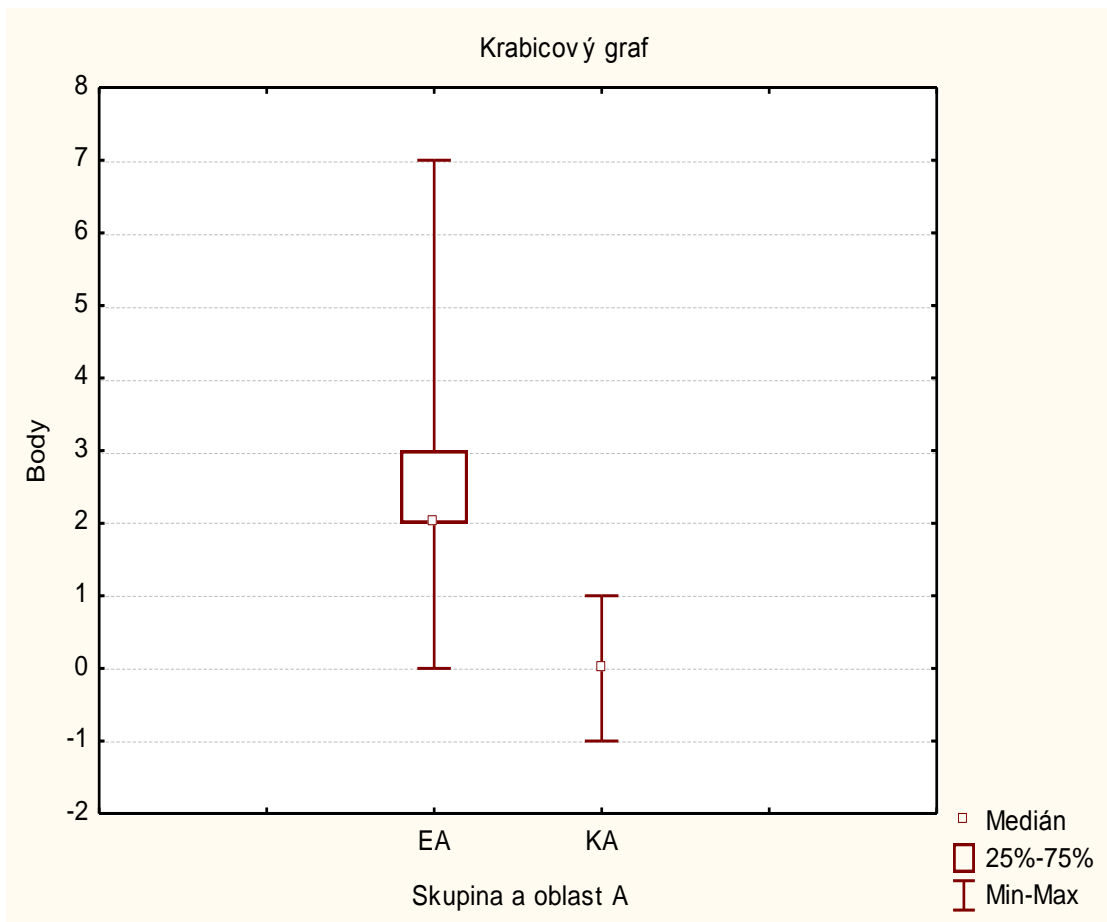
H_1 : Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl v jejich schopnostech identifikovat nebezpečné situace.

Tabulka 1: Výpočet Znaménkového testu pro oblast A.

Dvojice proměnných	Znaménkový test (Tabulka 1) Označené testy jsou významné na hladině $p < 0,05000$			
	Počet různých	procent $v < V$	Z	p-hodn.
EA & KA	24	0,00	4,69485	0,00000

Z výsledků Znaménkového testu v tabulce vidíme, že hodnota p je menší než 0,05 proto přijímáme alternativní hypotézu. Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl v jejich schopnostech identifikovat nebezpečné situace.

Obrázek 1: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupiny v oblasti A.

U experimentální skupiny je medián, neboli prostřední hodnotou v oblasti A je 2 body. Největší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti A je rozdíl 7 bodů. Naopak nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti A je 0 bodů.

U kontrolní skupiny je medián, neboli prostřední hodnota v oblasti A 0 bodů. Největší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti A je 1 bod. Naopak nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti A je -1 bod.

9.3 Výpočet Znaménkového testu pro oblast B

2H0: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, není statisticky významný rozdíl ve vědomostech o první pomoci.

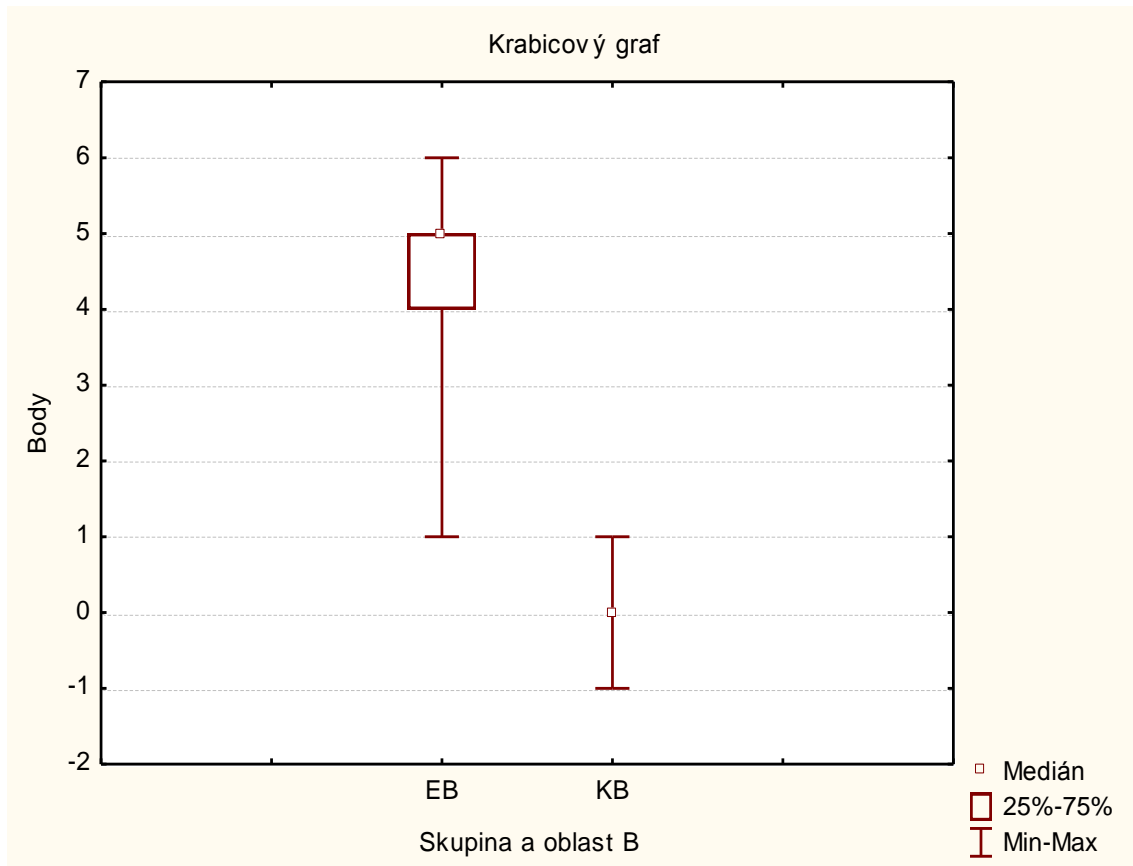
2H1: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl ve vědomostech o první pomoci.

Tabulka 2: Výpočet Znaménkového testu pro oblast B.

		Znaménkový test (Tabulka 2)			
		Označené testy jsou významné na hladině $p < 0,0500$			
Dvojice proměnných		Počet různých	procent $v < V$	Z	p-hodn.
EB	& KB	28	0,00	5,102520	0,000000

Z výsledků Znaménkového testu v tabulce vidíme, že hodnota p je menší než 0,05 proto přijímáme alternativní hypotézu. Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl ve vědomostech o první pomoci.

Obrázek 2: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupiny v oblasti B.

U experimentální skupiny je medián, neboli prostřední hodnotou v oblasti B je 5 body. Největší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti B je rozdíl 6 bodů. Naopak nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti B je 1 bod.

U kontrolní skupiny je medián neboli prostřední hodnota v oblasti B 0 bodů. Největší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti B je 1 bod. Naopak nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti B je -1 bod.

9.4 Výpočet znaménkového testu pro oblast C

3H0: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, není statisticky významný rozdíl v základním povědomí o zásadách úrazové prevence.

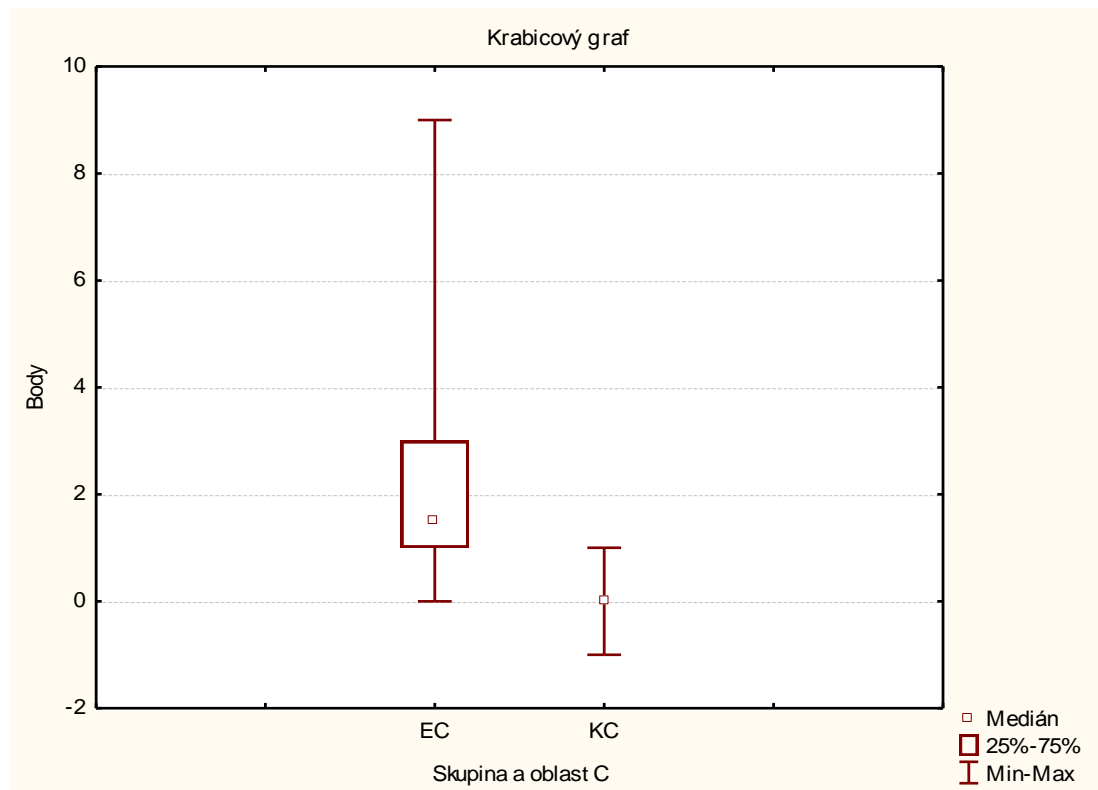
3H1: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl v základním povědomí o zásadách úrazové prevence.

Tabulka 3: Výpočet Znaménkového testu pro oblast C.

		Znaménkový test (Tabulka 3)			
		Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$			
Dvojice proměnných		Počet různých	procent $v < V$	Z	p-hodn.
EC	& KC	20	0,00	4,248529	0,000021

Z výsledků Znaménkového testu v tabulce vidíme, že hodnota p je menší než 0,05 proto přijímáme alternativní hypotézu. Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl v základním povědomí o zásadách úrazové prevence.

Obrázek 3: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupiny v oblasti C

U experimentální skupiny je medián, neboli prostřední hodnotou v oblasti C je 1 body. Největší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti C je rozdíl 9 bodů. Naopak nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti C je 0 bodů.

U kontrolní skupiny je medián neboli prostřední hodnota v oblasti C 0 bodů. Největší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti C je 1 bod. Naopak nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem v oblasti C je -1bod.

9.5 Shrnutí výsledků výzkumu

V praktické části diplomové práce jsme zkoumali, zda existuje statisticky významný rozdíl mezi experimentální a kontrolní skupinou ve třech oblastech A, B, a C po aplikaci preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ do praxe.

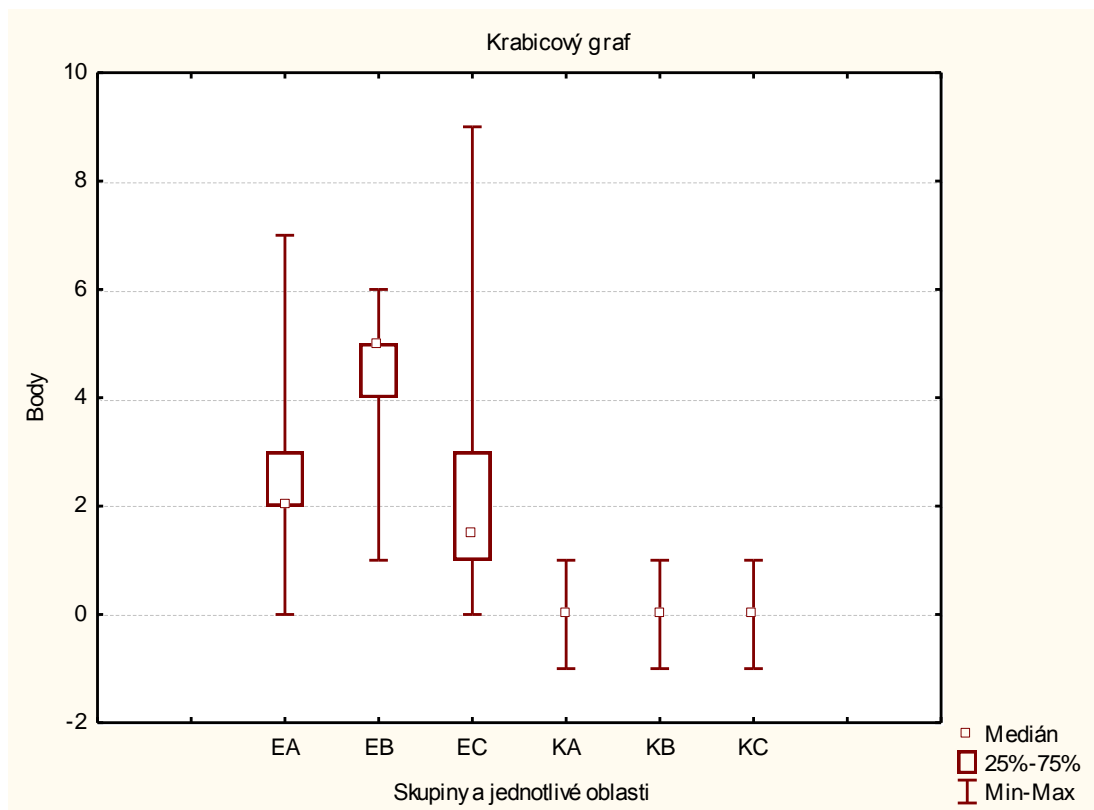
Z výsledků jsme zjistili, že mezi experimentální a kontrolní skupinou existují statisticky významné rozdíly ve všech třech oblastech, tedy ve schopnostech identifikovat nebezpečné situace, ve vědomostech o první pomoci a v základním povědomí o první pomoci. Z toho důvodu přijímáte tyto alternativní hypotézy:

1H1: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili je statisticky významný rozdíl v jejich schopnostech identifikovat nebezpečné situace.

2H1: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili je statisticky významný rozdíl ve vědomostech o první pomoci.

3H1: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili je statisticky významný rozdíl v základním povědomí o zásadách úrazové prevence.

Obrázek 4: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupinou v třech oblastech A, B a C.

Pro lepší přehlednost uvádíme graf experimentální a kontrolní skupiny dokládající rozdíly ve všech třech oblastech A, B a C.

Z grafu jasně vidíme, k jakému posunu došlo u experimentální skupiny. V oblasti A u experimentální skupiny tvořily nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem 0 bodů. Kdežto největší rozdíl mezi pretestem a posttestem u experimentální skupiny bylo 7 bodů. Medián, tedy prostřední hodnotu představují 2 body. V oblasti B tvořil nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem 1 bod. Největší rozdíl byl 6 bodů. Medián, tedy prostřední hodnotu v oblasti B představuje 5 bodů. V poslední oblasti C u experimentální skupiny tvořilo nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem 0 bodů. Naopak největším rozdíl byl 9 bodů. Medián, tedy prostřední hodnotu představuje 1 bod.

Kdežto u kontrolní skupiny ve všech třech oblastech tvořil nejmenší rozdíl mezi pretestem a posttestem -1 bod. Největší rozdíl ve všech třech oblastech byl 1 bod. Medián, tedy prostřední hodnotu tvořilo 0 bodů.

ZÁVĚR

V závěru diplomové práce se pokusím shrnout výsledky výzkumu, jejich přínos pro praxi a problémy s jakými jsem se při zpracování diplomové práce setkala.

Do praxe jsem aplikovala preventivní projekt „Pozor, nebezpečí úrazu!“, který jsem sama vytvořila. Zkoumala jsem, zda existují statisticky významné rozdíly mezi experimentální a kontrolní skupinou ve třech oblastech a to schopnostech identifikovat nebezpečné situace, ve vědomostech o první pomoci a základním povědomí o zásadách prevence úrazů. Z výsledků vyplývá, že preventivní projekt „Pozor, nebezpečí úrazu!“ má vliv na všechny tři výše zmíněné oblasti. Proto jsme přijali alternativní hypotézy, které zní takto: Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projekt neúčastnili, je statisticky významný rozdíl v jejich schopnostech identifikovat nebezpečné situace. Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl ve vědomostech o první pomoci. Mezi žáky, kteří se účastnili preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ a žáky, kteří se tohoto projektu neúčastnili, je statisticky významný rozdíl v základním povědomí o zásadách úrazové prevence

Za největší přínos preventivního projektu „Pozor, nebezpečí úrazu!“ považuji spontánní zájem dětí, které o oblast prevence úrazů projevíly. Proto preventivní projekt „Pozor, nebezpečí úrazu!“ doporučuji všem školním družinám. Ve spolupráci s Bezpečnými školami v Kroměříži, bych chtěla tento projekt začlenit do praxe školních družin.

Při tvorbě diplomové práce jsem se setkala s problémy týkající se výrazně omezeného počtu odborné literatury zabývající se oblastí prevence úrazů dětí. Jelikož jsem se chtěla držet tématu této diplomové práce a chtěla jsem čerpat jen ze spolehlivých zdrojů, není rozsah teoretické práce příliš velký. Na druhou stranu jsem se snažila, aby byla jasně, věcně a srozumitelně strukturovaná.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bezpečná komunita. Centrum úrazové prevence . Praha: UK2. LF a FN Motol při Ústavu veřejného zdravotnictví a preventivního lékařství, 2009. [cit. 12. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.cupcz.cz/clanky/projekty-ve-spolupraci-s-who/bezpecna-komunita.html>

Bezpečná škola. Centrum úrazové prevence [online]. Praha: UK2. LF a FN Motol při Ústavu veřejného zdravotnictví a preventivního lékařství, 2009. [cit. 12. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.cupcz.cz/clanky/bezpecna-skola/bezpecna-skola-.html>

Bezpečná komunita. Město Kroměříž [online]. Kroměříž. [Cit. 8.4.20011]. Dostupné z <http://www.mesto-kromeriz.cz/stranka.asp?kod=50&modul=projekty&map=1>.

ČÍHALOVÁ, J., VOPIČKA, Z. a kol. *Bezpečná komunita Kroměříž*. Kroměříž: Michajlovič, 2008.

DANDOVÁ, E. *Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách*. Vyd. 1.,Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-373-7.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 80-85605-28-7.

GRIVNA, M. a kol. Epidemiologie a prevence dětských úrazů. In *Dětské úrazy a možnosti jejich prevence*. 1. vyd. Praha: Centrum úrazové prevence UK2. LF a FN Motol, 2003. Kapitola 1, s. 9-24. ISBN 80-239-2063-4.

GRIVNA, M. *Metodika prevence úrazů na komunitní úrovni*. Praha: 2. Lékařská fakulta UK, 1999. ISBN 80 -238-4154-8.

HOFBAUE, B. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1.,Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

<http://www.mesto-kromeriz.cz/stranka.asp?kod=50&modul=projekty&map=1>

<http://www.mesto-kromeriz.cz/stranka.asp?kod=50&modul=projekty&map=1>

http://www.zachranny-kruh.cz/flash/hry/rizika_domecek.htm

http://www.zachranny-kruh.cz/aplikace_flash/omalovanky.html

KREJČÍ, F. Program „Bezpečná škola“ In: GRIVNA, M. a kol. *Dětské úrazy a možnosti jejich prevence*. 1. vyd. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003. Kapitola 18. ISBN 80-239-2063-4.

Kroměříž: první Bezpečná komunita v České republice=first Safe Community in the Czech republic. Kroměříž: DUNA Graphics, s.r.o., 2004.

MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. *Výchova ke zdraví*. Vyd. 1., Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2715-8.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

NENCKA, F. Bezpečná komunita. In: GRIVNA, M. a kol. *Dětské úrazy a možnosti jejich prevence*. 1. vyd. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003. Kapitola 17, s. 126-130. ISBN 80-239-2063-4.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 3., aktualit. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, J. HÁJEK, M. a kol. *Školní družina*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

POKORNÁ, M. *Bezpečná škola* [online]. 2010 [Cit. 9. 4. 2011]. Dostupné z <http://www.bezpecnaskola.cz/aktuality/kromerizskyunikatdalsidvebezpecneskolyvesvetovesitiwho>.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Nové, rozšíř. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

ŠKODÁČEK, I. Dětské úrazy z vývojově-psychologického hlediska. In GRIVNA, M. a kol. *Dětské úrazy a možnosti jejich prevence*. 1. vyd. Praha: Centrum úrazové prevence UK2. LF a FN Motol, 2003. Kapitola 2, s. 24-30. ISBN 80-239-2063-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VOKURKA, M., HUGO, J. a kol. *Praktický slovník medicíny*. 9., aktualiz. vyd. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-159-2.

VOPIČKA, Z., ČÍHALOVÁ, J. *Metodika prevence úrazů dětí*. Kroměříž: Kroměříž, 2006.

Základní škola Slovan [online]. 2009, [cit. 22. 4. 2011]. Dostupné z: http://www.zsslovan.cz/viewpage.php?page_id=6.

Zdraví 21-zdraví do 21. století. Praha: Světová zdravotnická organizace, 2001. ISBN 80-85047-19-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	jiné
a kol.	a kolektiv
např.	například
s.	strana
tj.	to jest
tzv.	tak zvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupiny v oblasti A.	54
Obrázek 2: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupiny v oblasti B.....	56
Obrázek 3: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupiny v oblasti C.....	58
Obrázek 4: Krabicový graf dokládající rozdíly mezi pretestem a posttestem u experimentální a kontrolní skupinou v třech oblastech A, B a C.....	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Výpočet Znaménkového testu pro oblast A.	53
Tabulka 2: Výpočet Znaménkového testu pro oblast B.....	55
Tabulka 3: Výpočet Znaménkového testu pro oblast C.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Pretest a posttest

Příloha PII: Vyhodnocení pretestu a posttestu u experimentální a kontrolní skupiny

Příloha PIII: Kartičky

Příloha PIV: Obrázek domečku

Příloha PV: Omalovánka helmy

Příloha PVI: Telefonní čísla

Příloha PVII: Obrázky pomůcek

Příloha PVIII: Obrázky policejního auta, záchranářského vrtulníku a hasičského auta

Příloha PIX: Omalovánka policejního auta, záchranářského vrtulníku a hasičského auta

PŘÍLOHA P I: PRETEST A POSTTEST

1) Které předměty ti mohou způsobit úraz?

a) střepy

b) panenka

c) nůž

d) horká voda

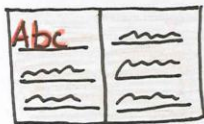

e) mobil

f) injekční stříkačka

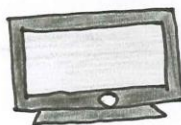
2) Zakroužkuj činnosti, při kterých můžeš přijít k úrazu.

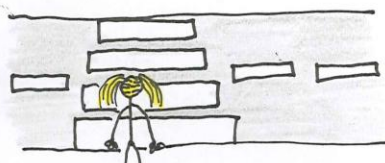
a) při čtení knihy

b) skákání do vody

c) při sledování televize

d) přecházení silnice

3) Spoj situaci s úrazem, který se může stát.

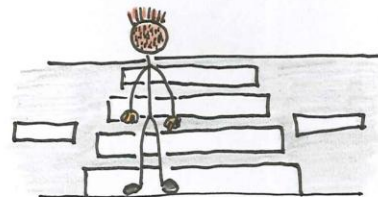
šplhání po stromě

vaření čaje

bruslení na kolečkových bruslích

přecházení silnice

a) sražení autem

b) pád

c) poranění rukou, kolen, hlavy

d) opaření

4) Zakroužkuj situace, které mohou být nebezpečné.

a) Jezdit po zábradlí na schodech

b) Skládat puzzle

c) Běhat po chodbách školy

5) Spoj obrázek s telefonním číslem.

158

a) Požár

150

b) policejní pouta

155

c) lékař (kříž)

6) Když poskytujete první pomoc, musíte zejména dbát na:

- a) čisté ruce
- b) svou bezpečnost

7) Na které telefonní číslo budete volat, pokud budete potřebovat přivolat rychle pomoc a budete přítom v zahraničí?

- a) 112
- b) 110
- c) 501

8) Představ si, že jdeš s kamarádem bruslit na rybník. Pod kamarádem se propadne led. Co uděláš?

a) poběžím ho vytáhnout

b) zavolám pomoc

9) Na co bys neměl zapomenout, když se chystáš jít jezdit na kolečkových bruslích, abys předešel úrazu?

a) helma

b) chrániče na kolena

c) Mp3 přehrávač

d) chrániče na lokty

10) Když se chystáš jet na kole, neměl bys zapomenout na:

a) helmu

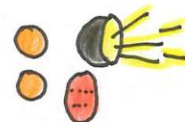
b) čepici

c) barevné oblečení (reflexní)

d) fotoaparát

e) světlo, odrazky

11) Když chceš bezpečně přejít přechod se semaforem. Jaká barva musí na semaforu svítit?

a) červená

b) zelená

c) modrá

12) Na přírodní ledovou plochu, například zamrzlý rybník, bych měl chodit:

- a) sám
- b) nikdy bych neměl chodit sám
- c) tajně a potichu (abych nevyplašil ryby)
- d) po poradě s rodiči
- e) když led taje

**PŘÍLOHA PII: VYHODNOCENÍ PRETESTU A POSTTESTU U
EXPERIMENTÁLNÍ A KONTROLNÍ SKUPINY**

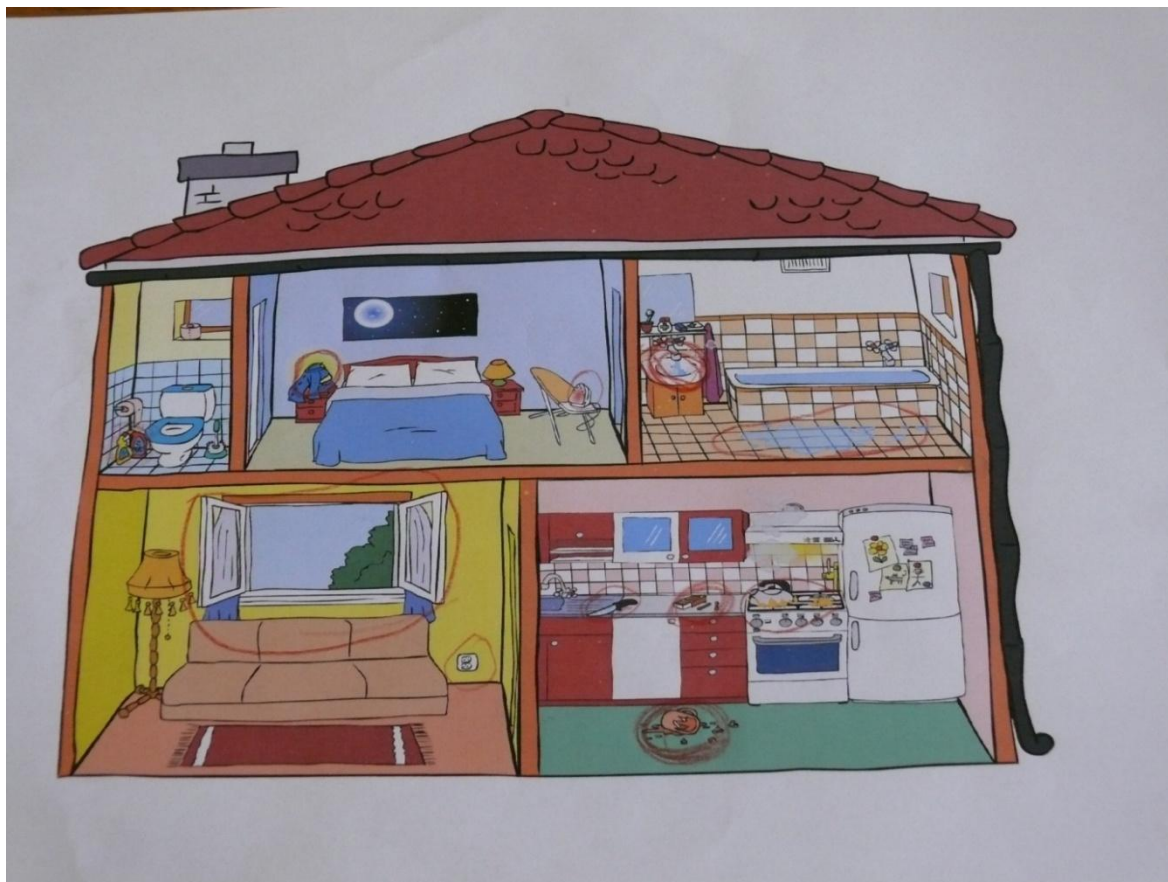
	A	A1	B	B1	C	C1
1	9	12	1	6	9	9
2	6	12	2	6	7	9
3	5	12	2	6	5	9
4	10	12	1	6	6	9
5	12	12	3	6	9	9
6	10	12	1	5	0	9
7	10	12	1	6	8	9
8	11	12	1	5	8	8
9	10	12	0	6	8	9
10	10	12	1	6	9	9
11	11	12	0	5	9	9
12	9	12	1	5	7	9
13	9	12	2	3	8	9
14	10	12	1	6	8	9
15	7	11	2	5	8	9
16	9	11	1	5	7	9
17	6	12	2	5	7	9
18	9	12	1	5	5	8
19	10	11	0	6	6	9
20	9	12	1	6	6	9
21	10	11	0	1	6	7
22	8	11	0	6	4	8
23	8	11	0	5	6	7
24	7	12	0	5	4	7
25	9	12	0	6	6	8
26	10	12	3	6	8	9
27	11	11	0	6	8	9
28	10	12	1	6	7	9

	A	A2	B	B2	C	C2
1	8	8	0	0	4	4
2	11	10	1	1	6	7
3	10	10	1	1	8	8
4	7	7	2	1	6	6
5	10	10	1	1	8	8
6	9	8	0	0	8	8
7	10	10	0	0	7	8
8	10	11	1	1	7	7
9	10	10	1	1	9	8
10	9	9	1	0	8	8
11	8	8	0	1	6	6
12	10	11	1	1	7	7
13	9	9	1	1	4	5
14	9	10	1	2	9	8
15	7	7	2	2	5	5
16	11	11	2	2	8	8
17	10	10	0	0	9	9
18	9	9	3	3	6	6
19	6	7	2	2	8	8
20	5	6	1	0	7	7
21	9	9	1	1	6	7
22	10	9	0	0	9	9
23	10	10	0	0	6	6
24	11	11	3	3	8	8
25	5	6	3	3	8	9
26	10	10	0	0	4	4
27	9	9	1	1	7	7
28	9	9	1	0	7	7

PŘÍLOHA PIII: KARTIČKY

PŘÍLOHA PIV: OBRÁZEK DOMEČKU

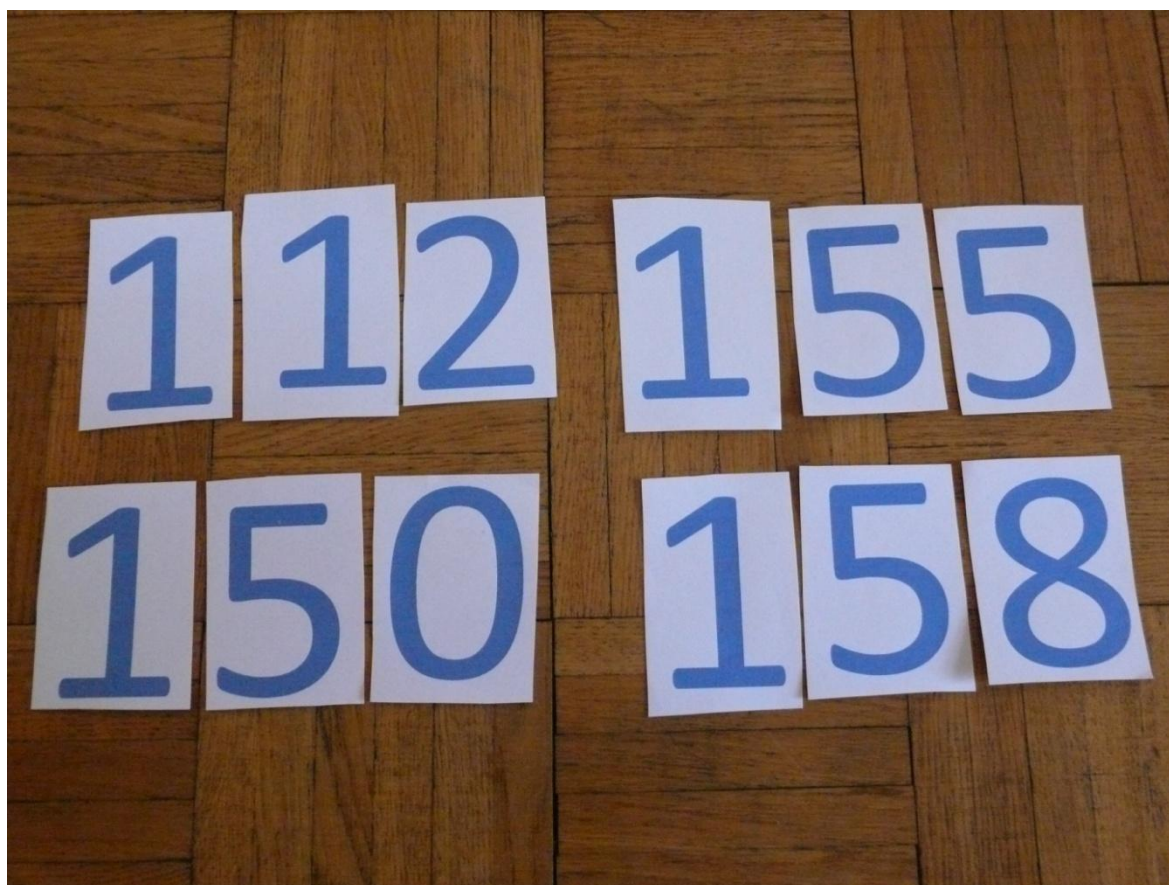

Zdroj: http://www.zachranny-kruh.cz/flash/hry/rizika_domecek.htm

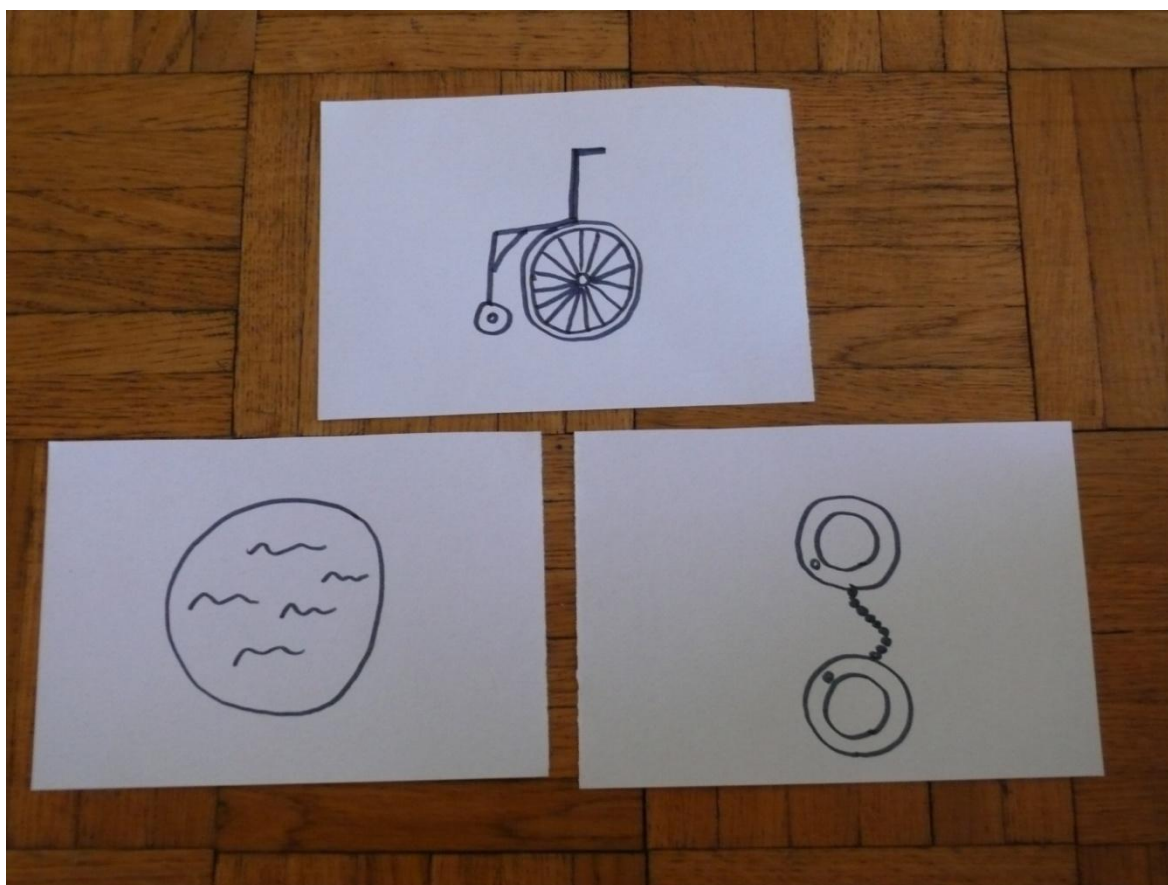
PŘÍLOHA PV: OMALOVÁNKA HELMY

PŘÍLOHA PVI: TELEFONNÍ ČÍSLA

PŘÍLOHA PVII: OBRÁZKY POMŮCEK

PŘÍLOHA PVIII: OBRÁZKY POLICEJNÍHO AUTA, ZÁCHRANÁŘSKÉHO VRTULNÍKU A HASIČSKÉHO AUTA

Zdroj: http://www.zachranny-kruh.cz/aplikace_flash/omalovanky.html

PŘÍLOHA PIX: OMALOVÁNKA POLICEJNÍHO AUTA, ZÁCHRANÁŘSKÉHO VRTULNÍKU A HASIČSKÉHO AUTA

